

יבא להתעורר שום בן וצער עליו מפני שאינו בא אלא לברכו בלבד מזד הגדבה שעשה והגע עמך שלא אמר אלא השי"ת יברכהו ויחייהו הרי נכנס חתח זה רפואחו וא"כ היה צריך להסתפק אם יכולים לומר מי שצריך וכי חימה הכי נמי למה הוצרכו בגמ' לומר הנכנס לברך את החולה יאמר שבת היא מלועג לימא אין מברכין את החולה בשבת לא בשעת ביקור ולא בזולתו וכי חימה שזכירת הרפואה היא המעוררת הבני א"כ יחפלו מזלזזין על החולה בשבת ולא יזכירו רפואה בחפלתם יחפלו על החיים ועל השלום ועל שמירתו אלא ודאי ל"ש ובאוחה סוגיית עמשה הביאו בגמ' שרבה בר בר חנה אמר כשהוא אזיל לשיוליה רבי אלעזר בחפיחא זימנין הוה א"ל המקום יפקדך לשלם חימנין הוה אמר ליה רחמנא ידכריך לשלם וכחב רש"י ז"ל דלא לעיני שבת איחמר נר' מדבריו שבשבת א"י לאומרו ואפי' שלא היה מזכיר לשון רפואה :

במקומו של רבי אליעזר היו כורחין עאים לעשות פחמים לעשות בראל במקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב והכי אמרינן נמי ציבמות פ"ק ובשבת פ' כירה דרבי אבהו כי מיקלע באחריה דרבי יהושע בן לוי הוה מטלטל שרגא וכי מיקלע לאחריה דרבי יוחנן לא הוה מטלטל שרגא משום כבודו של רבי יוחנן אע"ג דסבירא ליה דרבי יהושע ב"ל ואע"ג דאמרינן במגילה שחי בחי דינין צעיר א' ליכא משום לא תתגודדו הני מילי כשקבלום עליהם לכל מילי אמנם בגלילות הללו לא קבלו עליהם לכל מילי אלא הרמב"ם ז"ל להיות רבם כמפורסם לכל ועל המפורסמות אין צריך להביא ראיה הא קמן דלהקל כרבם במקום רבם מצי אבא לא להחמיר כנגד רבם במקום רבם משום כבודו כי הא דרשא פ' ערבי פסחים במאמר רבי יוסי הגס לכבוש את המלכה עמי צבית כו' וכי מיחה לאחר מיחה שאני לא היא שהרי מאחר שקבלוהו עליהם ונהגו איסור על פיו אין להם מקום עוב לבטל המנהג ההוא אלא ודאי מנהג בטעות היה וכמו שכתבנו אין עוד להאריך והדברים צריכים להאשר הוכחו בהוכחות למבין וישירים למולאי דעת הלכה למעשה בחלמוד גדול שמביא לירי מעשה והדברים מחוקים דברי גדיקים כראי מולק חוקים הגרואם לע"ד כחצתי נאם

האע"פ צעיר יופך בן לא"א אברהם י' ייח נב"ת

סימן יא

חולה שלא להתנדב נב"ת בשבת אם יוכל הש"ך לומר לו השי"ת ירפאהו רפואה שלימה

וששאלתם להודיעכם דעתי בעיני חולה שלא בשבת לב"ה לומר לש"ש שהיה רוצה להתנדב דבר מה אם כשיצרך אוחו הש"ש כמנהג אם יוכל לומר ה' ירפאהו רפואה שלימה אמן או אם נכנס בגדר מה שאמרו בגמרא פרקא קמא דשבת המצבך לחולה בשבת צריך לומר שבת היא מלועג ורפואה קרובה לבא :

חשובה בקיור אומר שלפי דעתי כפי הגרואה מסוגיית דגמרא פ"ק דשבת אין איסור בדבר שלשם לא אסרו אלא הדבר שמביא את האדם לירי בבי או צער חוה לא יתקן הבני והצער אלא באחד משי פנים או כשיהיה החולה לפניו שמלעבר האדם כשמחפלו עליו ויתעורר הבני והצער או אפי' שלא היה החולה לפניו כשלאומרים מפלאים על החולה שהכוונה היא להחפלו עליו ולהתחק לפני ה' יחברך ויתעורר הצער והבני כדי שירחם השי"ת עליו אבל מי שאומר מי שצריך לא

וגם מה שהוקשה אותם הלשונות הכתובים בא"ח א' בסו' רפ"א וא' בסו' תקע"ו ונראה שסותרין דבריו לדבריו נראה לי שאין בהם שום סתירה כלל שבסו' רפ"ח אמר על יחיד הנדרף מפני גויים או לסטים או מפני רוח רעה אין מחריעין בחפלה ולא מנע בכאן אלא החרועה אבל החפלה בלא החרועה מותר ובסימן תקע"ו גם כן אמר ואפי' על יחיד הנדרף מפני גויים או לסטים או מפני רוח רעה לעוקים ומחטנין עליו בשבת אבל אין חוקעין אלא א"כ חוקעים לקבץ העם וזו היא החרועה שאמר בסו' רפ"ח עם החפלה אבל החפילה לבדה אין בה איסור אלא כפי מה שכתב בסו' רפ"ח ולא בסו' תקע"ו וזה הנראה בחשוכה שאלתכם וה' יעילו משגיאות נאם יאמן

ההנחם יעקב בירב

סימן יב

וזה אשר השמות אני יגל החלה ה"ל

הרחבם השלם ומאד נעלה גבירי יל"ו כתב כ"ח קבלתי ופסקו ובהם ששתי כעל כל הון ואשר שאלת ממני מפסק שהראה כ"ח לנו באגרויפולי חי האהבה כי לא העתקתיו או ואשר לית על עבדך לגלות דעתי הקלושה והחלושה בדון פסק זה הניי בא בקלרה כי מה אוכל להאריך אחרי פלפוליה דמר ואריכותו בכל חלקי הדרוש אכן למלאת מחותך אענה ואומר כי ראיתי בדברי החכם ההוא שפי' דברי רש"י ז"ל על ה"הא חימנין אמר יפקדך לשלם סו' שכתב הא לאו

דבירא ליה כרבי יהודה ואי משום דכין דסוף דברו שלום שרי למימר יפקדיך מאי דקאמר זימנין אמר חיימין אמר לא לעינין שבת נקט לה הכי אלל לומר חיימין אמר בלשון הקודש חיימין אמר בלשון ארמי וקמ"ל דבמחפלי' על החולה כך לי לשון ארמי כמו לשון הקודש ונדלקמן חכו שאמר רש"י והא כלומר אע"ג דעיקר מימרא דרבא לאשמועינן לעינין שבת היא הא דאמ' לה בבהאי ליגנא זימנין אמר חיימין אמר לא לעינין שבת נקט לה בבהאי ליגנא ובהכי אחי ספיר חיבת לעינין וחיבת נקט שכתב רש"י שהיו נראות כמיוחסות כך נראה לי לפר' דברי רש"י:

ובבבאי דקשה מדברי הטור שכתב בסו' רפ"ח למה שכתב בסו' תקע"ו וכו' ההכס ההוא שאין סחירה בדבריו ש"מ מש בסימן רפ"ח אין מתריעין חרועה בחפלה לא מנע אלל החרועה אבל החרועה בלא חפלה מותר חכו מה שכתב בסו' תקע"ו שאין חוקאין אלל ח"כ לקבץ העם ע"כ:

קשיא לי על דבריו דא"כ למה ליה לטור לכתוב בחפלה ובחתימה הכי הול"ל ואפי' על אלו אין מתריעין אלל להשמיט קול שיבואו לעזרה וגם על מה שכתב כ"ח דאם עושים מעלמס דהרמב"ם קאמר דאין מוחין בידם אבל לכתחילה אין מורין כמותו: ע"כ חמהאי דאחו להא מי אצטריך הטור לומר דמסכתא דהרמב"ם בלא"ה נמי מאן דעביד כהרמב"ם לא מחיין בידיה מאחר שיש לו חילן גדול לישען עליו ועוד אם נטיית סברתו כדברי הרמב"ם למה לא יורה הוראה כדבריו ובע"ד נראה שסב"י רפ"ח כתב פי' הלכה כדברי רש"י ולא חשש לכתוב כדברי הרמב"ם כלל לפי שסמך על מה שחיד לכתוב בסו' תקע"ו וכן מלאחי בקאח מקומות הטור שדרנו לעשות קן וכעת אזכור שנים מהם האחד הוא בטור א"ח סימן קע"ג המחיל לכתוב דיני אכילת בשר וגבינה והשמיט קאחם לפי שסמך ע"מ שכתב בטור י"ד סי' פ"ט אע"פ שחזר וקפל קאח דברים שכתב מטור א"ח סי' קע"ג השמיט קאחם לפי שסמך על שכבר כתבם סם השני בטור א"ח סימן של"א כתב ואפי' ספק אם נולד לשבעה או לשמונה ולא גמרו שעריו ופטרניו מלין אוחו בשבת דאי האי הוא ספיר מתיר כו' ודבריו סם הם כחלום בלא פתרון כי הם הפך פסק הרא"ש ופסק הרמב"ם אלל שסמך על מה שכתב בטור י"ד סי' רס"ו על דברי הרמב"ם נראה דאפי' לא גמרו שעריו ופטרניו שרי ממ"ל כו' ועל דברי הרא"ש כתב ואיני מבין דבריו דודאי מלין אוחו ממ"ל כדפרישית עכ"ל עם היות שיש

לעינין שבת נקט שטעמו של רש"י משום דבשבת אינו יכול לאומרו חוה דבר קשה בעיני דמנ"ל לרש"י הא דילמא לעינין שבת נקט ורבי אלעזר ס"ל כרבי יהודה דאמר המקום ירחם עליך ואע"ג דרבי יהודה מסיים ועל חולי עמו ישראל נראה דלאו דוקא דא"כ נריך להוירי עם חולי ישראל בדוקא מאי איכא בין ר"י לר' יוסי אלל ודאי לרבי יהודה בחוך חולי ישראל אינו מעכב אלל דמשום דרך ארץ קאמר שלא יחפיל על חולה זה לבדו אלל גם על כל חולי ישראל וגם לרבי יוסי משמע מפי' רש"י דלא משום שבת הוא נריך למקט בחוך חולי ישראל אלל כדי שתשמע חפלתו יותר וא"כ המקום ירחם עליך משמע דהוי כמו יפקדיך לשלם וספיר איכא למימר דלעינין שבת נקט ור"ה כרבי יהודה סבירא ניה וגם למה כתב נח"ר ע"ז דלדברא משום דפשיטא ליה לרש"י למחקר לחולה בשבת לברו בשלם פי' רש"י דלאו לעינין שבת אחרת כדי שפירש דמשום שהיה שבת היה מברכו בלשון שלום דודאי מותר כמו שהיה מברך שבנא לחולה בלשון שלום ע"כ איכא למידק דלא דמי ל'שבנא דהתם לא היה אומר אלל שבתו בשלום ואין זה חפילה על החולה אלל כדרך שכל אדם אומר לחברו שלום עליכם אבל ר' אלעזר שהיה אומר לחולה ידכריך או יפקדיך ודאי שהוא לשון חפלה ולשבנא משמע דאסור ומיהו איכא למידחי דכאן שהוא אומר לשל' אע"פ שהוא אומ' עמו ידכריך או יפקדיך הכל הולך אחר החיחוס שהוא שלום שדרך בני אדם לפרשו בשבת לחבריהם אבל מ"מ אין זה כדאי להכריח לרש"י לומר דלאו לעינין שבת איחמר דהא כיון דאיכ' למי' דלשון חפילה הוא וס"ל כר"י דשרי וכדפריש' נמלא שאין הכרח בדבר' ואולי יש לומר דטעמא דרש"י משום דאי הוה סבירא ליה דרבי יהודה הוה ליה למימר המקום ירחם עליך כליגנא דרבי יהודה ועוד דכיון דרבי יהודה לא הוה מדכר שלום למה ליה לרבי אלעזר לאדכורייה ליה ומ"מ קשה שכתב רש"י הא דלא לעינין שבת נקט אחר שכתב זימנין א"ל בלשון הקודש חיימין אמר ליה בלשון ארמי ולמה איחר דבר זה שהיה ראוי לאומרו בחתימה המאמר להודיענו אמאי מייחי לה ועוד דאיכ' למידק חיבת והא שכתב רש"י שהיא מיוחסת וכן נראה לי דרש"י הכי קאמר אי הא דרבי אלעזר לא אמר לה רבה בר בר חנא אלל ללמוד לעינין שבת בלבד לא הוה ליה למימר זימנין אמר חיימין אמר דהא לעינין שבת ידכריך או יפקדיך דא ודא אחת היא אלל ודאי אע"ג דרבה בר בר חנא אחא לאשמועינן דרבי אלעזר לעינין שבת אי משום

לי בו דקדוקי דברים אין זה מקומם ועל שאר פרטים לא לארריך פן אהיה לעורה אכן לענין דקון שלפנינו אל יחר בעיני אדוני ואדברה כי גלע"ד להולה שהתנדב נדקה לומר במי שצריך שמברכין אותו שהש"ת ירפאהו רפואה שלימה בין שהוא חולה שיש בו סכנה בין שהוא חולה שאין בו סכנה וכן פשט המהגב בכל המקומות שעברתי ושישבתי וכמה פעמים אמרו קן לפני כמה חכמים גדולי עולם ולא ראינו מי שפקפק בדבר מעולם וזרעה לי שהטעם מפי שלא מגיעו החכמים להחפלה על החולה אלא כשהוא בעינין שמאזכה חפלה ימשך לער לחולה או למבקר ומחפלה נדקאמר מר וזהו כשבא להחפלה עליו שה' מתנאי החפלה היא הדמעה ומפני כך חוששים שמה מחוך החפלה יעורר הבני אבל כשאומרים מי שצריך אין הנוהג להחפלה עליו בדרך חפלה ממש אלא לומר שירצה השם פעליו ודקדוקיו שהוא עושה באזכה שעה הזכירה לפני ה' ובזכות זה ירפאהו רפואה שלימה ואין דברים אלו מעוררים לער ובני אלא מחזיקים לב החולה ולב אוהביו ומיודעיו להבטיחם שילל מחוליו בשכר המצוה הוא ועוד דלפי' אם המי שצריך הוא דרך חפלה אין בכך כלום כיון שהוא נוסח קבוע באומר' לכל מחננד חרומה לה' והש"ל מוסיף או גורע לברך לכל נדיב לב די מחסורו אשר יחסר לו כפי מה שצריך לו כי לא' אומר שיחן לו בניס זכרים ולא' אומר ה' יחיה בניו וישמרם ולא' אומר ה' יבנה לו בית גאמן ולא' אומר ה' ינחמהו מאבלו ולא' אומר ה' ירפאהו רפואה שלימה נו' והרשות נחונה ביד ש"ל להוסיף ברכה כפי הערך א"כ הו"ל כאלו הנוסח של המי שצריך כך הוא דמיו להא דאמרינן בירו' נוסח ברכה כך הוא ואני חפלה לאל חי יאיר עינינו במאו' חורחו נאם נרצע לעבודת חורחך הטרוד ועלוב

יפה במוה"ר אפרים קארן

סימן יג

תשובה מהחכם השלם כמוה"ר אברהם לרפתי על ענין הל"ל

שלום להחכם השלם יו"ר קבלתי דף וחצי מפסק כ"ח הקצר תשובה על פסק קונטרסים אשר שלחתי לכ"ח הנה כמשלש חדשים וחלפנהו שלשה ירחים ולבסוף השיב כ"ח מאל בקצרה גם מקרוב בא יאודי מניקופול ונתן לי שלום מלד כ"ח ואמר לי מלד כח"ר כי עדיין לא היה פסק כ"ח מוכן וע"ז לא שלחו כח"ר או חה ג"כ היה מורה כי כ"ח היה מאריך מלד וגדולה מזו כי אמר לי הבחור המוביל אלי דברי כ"ח בקיצור שעכ"פ

Awkoth Rouchl.

השיב לכ"ח כי כן צוה לו כ"ח ואם כ"ח בשלשה חדשים השיב לי בקיצור בחכמית אני ברגע ועל רגל אחד מה אומר ומה לדבר ואלמדך ועל זה בבקשה מל"ח אם כתב כ"ח הקונטרסים יותר ארוך השלחתי אלי ומחול לי על כל דברי כי אמרו לי שכל"ח עשה כך בפסק הימר עגוב' וגם לא הודיע לי כ"ח על הקונטרסים שלי אשר ראיתם באנדרינופלי אם העתיקו גיטך החכם השלם כמוה"ר שמואל סבע י"ה כדי שאכתוב אליו לשלוח אלי ההעתיקה אם העתיקו ומ"מ לעשות רצון כ"ח חפצתי להשיב גם אני בקצרה ואענה חף אני חלקי בחטילה על היסוד אשר עליו בזוי וביה חליה מילחא של הפסק מהגדון שלנו ואומר דודאי פשיטא כי הפורש שלום לחבירו ואומר לו שלום עליך הייחא חפיל' כמו המקום יפקדיך לשלום או ידכריךך לשלום שהיה אומר רבי אלעזר לחולה וכן הוא אומר ה' יברך את עמו בשלום דודאי חפילה היא וכן אנו אומרים בכל יום בסוף ברכת כהנים ויש לך שלום דודאי חפלה היא וכן חכף אחר ברכת כהנים אנו אומרים דרך חפלה ובקשה שיש שלום טובה וברכה חיים ושלום וטוב יהיה בעיניך לברך את עמך ישראל' בכל יום ובכל עת ובכל שעה בשלומך ברוך אתה ה' מברך את עמו ישראל בשלום כי ודאי שלום טולל כל טובה ואין לורך להביא עוד ראיות ע"ז כי הדבר פשוט וא"כ שבא איש ירושלים אשר כל הפוסקים הנמלאים אלגינו פס' כמוחו כמו שהארכתי על זה בפסקי אלא הוא בכניסתו היה אומר שלום וכן ביציאתו היה אומר ושבתו בשלום פשיטא שהכל היה דרך חפילה וכחבתי בפסקי וז"ל וכן בלא שיזוי מהבירא לומר אפי' לחולה בעצמו בשעת ביקור שה' יתן לו שלום נר' ודאי דמותר דכיון שאינו משנה בדבריו ממנהג שאומרים לבריא אין צוה התעוררות בכי' עוד כתבתי שם אבל לברך אותו כמו שמברכין שאר בני אדם הבריאים הנודרים ללדקה אין בהם שזי מהמנהג כדי שיחשורר בכי למברך ולשומעין אהובים לחולה אבל אם יאמרו מלאין על החולה שיחן לו חיים ושלום אע"פ שלא יוכיחו לשון רפואה אם אין בו סכנה נר' לאסור דכיון דאין עושים זה אלא לחולה אפשר שתעורר בכי לאוהביו של חולה ע"כ בפסקי וכל אלו הדברי' של טעם לשבח והשכל מוכה עליהם כי ברוך ה' דרך ישרה בחרתי מיום דעתי למוד בהשגתי:

וא"כ כיון שודאי שבא שבכניסתו וביציאתו היה אומר שלום עכ"פ הוא לשון חפלה וכל הפוסקים פסקו כמוחו ומהו רמז גם רש"י שפי' אדם גדול היה בירושלים

ואפי' על אלו אין מחריעין אלא להשמיע קול שיבוא לעזרה עכ"ל כ"ח בזה חמתי גם על זה שכתב כ"ח גם זה דרך חידוש כי המדקדק בדברי פסקי יראה בצירור גם אני כחבתי זה ג"כ ח"ל שם קרוב לסוף הפסק ומה שהשחל החכם לחרך דברי הטור ללא ליקשי מדידה אידוי' ופי' החכם י"ה דאין מחריעין בחפיל' דבעי למימר בשעת החפיל' הנה כחבתי בפסקי דקש' דהא לשון אין מחריעין בחפלה לא משמע דחקיעה בשעת חפלה קאמר :

ועוד דא"כ איכא למטעי דמוחר לחקוע שלא בשעת החפלה והנה הביא הטור ההיא דמוחר לחקוע כדי לקבץ העם ולא באופן אחר דהיינו כדי שירחם ה' דאסור וא"כ לפי' החכם י"ה קשיא מדיוקא לדיוקא עכ"ל שם בזה הענין ופי' קשיא מדיוקא לדיוקא הוא זה דלא הו"ל לטור לכתוב בחפילה דהשחא קשיא מדיוקא לדיוקא אחרת אין מחריעין בחפלה דבעי למימר בשעת חפלה הא בלי חפלה מחריעין אע"פ שאינו כדי לקבץ העם והדר כתב דמוחר לחקוע כדי לקבץ העם כו' הא שלא לקבץ העם אסור אף על פי שאינו בשעת החפלה וא"כ ק' מדיוקא לדיוקא הרי שהקשתי בדרך טעם ופלפול לשבח מה שהקשה כ"ח עליו כדרך דהוי ליה לטור וקצר בלשונו :

ועל מה שכתב כ"ח דפשיטא דמי שעשה מעלמו כקולח הרמב"ם בודאי לא מחיין בידיה הגה לע"ד נראה דאין זה פשוט דסד"א דלשונו עליו להחמיר להם אצטריך לרמח בדרך ביורר להרמב"ם דמסחבר כותיה וא"כ לא מחיין ביד העושה כמותו אע"ג דלקולא אזיל ומ"מ אם יערער שום אדם על פירוש זה על לשון דמסתברא כהרמב"ם על זה כחבתי שם חק"ח וכלל הפרושים אין זה עיקר לזה הפסק שהרי כחבתי בפסקי על זה ח"ל וכלל הפנים להחפלה על החולה בשבת אפי' מסוכן ביומו לא דהרמב"ם וכ"ש ר"ש לא החירו וכ"ש להחפלה על החולה שאינו מסוכן ביומו עכ"ל בפסקי בזה הענין ומ"מ אם מלאו כ"ח במקומות אחרים שדרך הטור לפרש ההלכה כרש"י ופוסק במקום אחר דלא כותיה אם אין דרך אחרת לחרך הענין ימא על כ"ח חזי מאי גברא רבה קא מסהיד עלוהי :

ואל תחמה כ"ח על אשר כחבתי אם אין דרך אחרת לחרך הענין כי אין לי פנאי להראות לכ"ח בדיון אחר שכתב הטור דמחר בו הרא"ש שפסק בפסקיו ובחשובותיו דברים הפכיים ואני תרנתי אותם וכן כתב הגאון מוהרי"ק ז"ל גרפתי בדיון אחר שחזר בו הרא"ש

ושמו שבגא כדכחבתי גם זה בפסקי ע"ש א"כ יש לנו לומר דגם רש"י אינו חולק על הפוסקים ולא ס"ל כרבי אלעזר דאמר המקום יפקדין לשלום או ידכרין לשלום הוא דלא כשבגא אלא כרבי יהודה דאמר השם ירחם עליך ועל כל חולי עמו ישראל כדכתב כ"ח בזה הל' : אמנם בסוף דחה כ"ח זה דכתב כ"ח דא"כ הו"ל לרבי אלעזר למימר כלשון רבי יהודה המקום ירחם עליך ועוד דכיון דרבי יהודה לא הוה מדכר שלום למה ליה לרבי אלעזר לאדכוריה ליה ע"כ :

וא"כ כ"ו מורה דר"א דאמר השם יפקדין לשלום וידכרין לשלום הוא לשון חפילה בודאי כדכתב ג"כ כ"ח וא"כ בודאי גם שבגא לשון שלום שהיה אומר בכניסתו וביציאתו הוא ג"כ לשון חפלה על השלום בלשון חפילה על השלום של רבי אלעזר אלא דשבגא היה מפרש שבת היא מלועזק ורפואה קרובה לבוא לומר על לשון רפואה אסור להחפלה אבל על לשון שלום מותר להחפלה בפניו כיון שזה דרך להחפלה גם על הבריא לומר שלום עליך בפניו כדלעיל :

וא"כ האי דפריש רש"י על רבי אלעזר דאמר המקום יפקדין לשלום וידכרין לשלום דלאו לענין שבת נקט ר"ל שלא היה אומר זה בשבת לבד אלא גם בחול היה אומר כך וכמו שהארכתי גם בזה בפסקי ופשיטא דאחא לאשמועינן דבין לשון הקדש ובין לשון ארמי הכל שזה אלא החולה כדכתב ג"כ כ"ח זה דרך חידוש ואני ג"כ כחבתי גם זה בצירור ח"ל שם ולפי' זה אחי נמי שפיר דאחא לאשמועי' דבלשון הקדש ובלשון חרגוס היה מברך לחולה והכוונה בין בשבת בין בחול דאי לא אחא לאשמועינן ואלא דבשבת היה מברכו כלשון שלום א"כ לא הוה ליה למימ' אלא שהיה אומר לו המקום יפקדין לשלום וחזי לא אלא מדקאמר נמי דומיין אמר ליה רחמנא ידכרין לשלום ש"מ דהאי דוקא אחא לאשמועינן דפעמים היה מברך לחולה בשלום בלשון הקדש ופעמי' דפעמים בלשון חרגוס דבין בשבת בין בחול היה אומר להכריח כי הארכתי עוד בזה שם :

עוד כתב כ"ח הו"ל ובמאי דקשה מדברי הטור שכתב בס' רפ"ח למה שכתב בס' תקע"ו וכתב החכם ההוא שאין סחירה בדבריו שמה שאמר בס' רפ"ח אין מחריעין בחפלה לא מע' אלא החרועה אבל החרועה בלא חפילה מותר והו' מה שכתב בס' תקע"ו שאין חוקעין אלא א"כ לקבץ העם ע"כ קשיא לי על דבריו דא"כ למה ליה לטור לכתוב בחפילה ובחתימה הכי הוה ליה למימר

ז"ל ואני תרצתי שם ג"כ ללא חור בו ולא קשיא מדידיה וכל זה כתבתי בספר ברכת אברהם אשר הצרתי כאשר ידע כ"ח אשר נתח מהודך עליו לחתום באופן שלא הייתי ראוי עם חתימתו אשר חתמים ועל זה תרצתי להשתדל בכל אופן שיהיה גם בדברי העור דלעיל לפרש דבריו ללא ליקטי מדידיה אדידיה:

וא"כ נבא אל התכלית דכיון דכתבנו לעיל דאפילו לשון שלום שאומר אדם לחבירו או לחולה בודאי הוא דרך תפילה אלא שאין איסור בלשון שלום לאומרו לחולה לפי שאין בזה שינוי מהמנהג מהבדיה א"כ להזכיר לשון רפואה בתפלה לומר בתי שצריך שהקב"ה ירפאהו רפואה שלימה נראה לי שהוא ממש כמו מללאין שהוא אסור כמו שהארכתי על זה שם בפסקי שבשם מקום אין אומרי' מללאין אלא על חולה שיש בו סכנה ובכמה מקומות אין אומרים מללאין אפילו על חולה שיש בו סכנה כדכתבתי בפסקי וכו"ש דאפילו לפי דברי כ"ח איכא למימר הא אטו הא שמה יבא לעשות המי שצריך בפני החולה שהב"ה ישלח לו רפואה ויחשורר ה'עזר והבטי כדכתבתי ג"כ בפסקי יותר באריכות:

וב"ש כ"ח דהו"ל כאלו נסח המי שצריך קד הוא דמי להא דאמרינן בירושלמי נסח הברכה קד הוא הנה במחילה מכ"ח לא שח לבו גם לזאת שכתבתי בפסקי ח"ל שם והנה לעיל כתבתי חלוקים דיש לחלק בין ברכת רפואה בין בקשת רחמים על החולה בשבת וענה מלבד החלוקים דלעיל חדשות אני מגיד כי ראיתי כתוב שאין לומר בברכת המזון בשבת הרחמן הוא יעילנו מעניות וכל אוחן הרחמן שהם בקשת לרכינו ובקשתי על זה בספר הלקוטים הנקרא כלבו בסי' כ"ה ולא מצאתי אלא כיוצא בזה שכתב ח"ל ולא אמרו מחיל בנחמה ומסיים בנחמה רק לומר שאומ' קדושה היום בין שתי נחמות ולסבבה זו טעה הר"ז ז"ל ומביא ראיה מן הירושלמי שאמר אל ישאל אדם לרכינו בשבת ופריך והא אמרינן זונינו פרנסינו כלכלנו ומשני נסח הברכה קד היא ש"מ שאין משני נסח הברכה אפילו בשבת עכ"ל: וא"כ יש לדקדק מכאן דהוא הדין דאין לבקש רחמים בשבת לומר הרחמן יעילנו מעניות וכל אוחן הרחמן הדומין לזה שאומרים אוחס בחול דכיון דאין מטבע הברכה כמו זונינו פרנסנו כלכלנו אין לאומר בשבת הלא תראה כי הרמב"ם ז"ל לא הביאה בנסח ברכת המזון ולא דמי אל אחינו ישראל הנחונין בשביה דהרחמן יעילנו מעניות וכו"ג כל אחד מחביון לזרכו ואינו מטבע הברכה דלעיל ועוד דיבא כל אחד להוסיף

הרחמן לבקשת זרכו והא חימה א"כ למה אמרו בפ"ק בשבת דלעיל דהמבקר את החולה בשבת לא יבקש עליו רחמים כדי שלא יטעור על צער החולה כדפירשו המפרשים דלעיל רק אומר לו שבת היא מלעזק וכי חיפוק ליה משום אל ישאל אדם לרכינו בשבת וכי חימה הוה דאל ישאל אדם לרכינו ק"ק ועוד כו' ואולי יש לומר דטעמא דאל ישאל אדם לרכינו בשבת גם כן כדי שלא יטעור על חסרון לרכינו בשבת א"כ מה שפי' רש"י והר"ן ז"ל והנמשכים אליהם דהמבקר החולה בשבת לא יתפלל עליו כדי שלא יטעור המחפלא הוי כאלו פירשו דהיינו משום אל ישאל אדם לרכינו בשבת ממש דהיינו משום דמטעור אי נמי פירשו בה"ג לכלול דאי היה מחפלא על החולה בשבת שמבקר בשבת היה בזה מוכיף עזר או ג"כ בטי גם לחולה וא"כ יפקח מניה גם מואת השיטה דברכת רפואה וכל השמתי עשרה ברכות אי לאו משום טרחא הוה אמרינן להו אפילו בשבתות וימים טובים משום דהוי להו מטבע ברכות וחין לשנות מטבע הברכה בשבת ג"כ כי הוה דלעיל דאמרינן זונינו פרנסנו כלכלנו כו' אפילו בשבת משום דכסח הברכה קד הוא אצל לבקש רחמים על החולה והאצל בשבת או לשאל לרכינו לא שייך החס נסח הברכ' וע"ז יר' צבירו' דאין לעשות מי שצריך על החולה בשבת באופן שיחפלא עליו על רפואתו עכ"ל שם הרי דאין לדמות כלל ברכת מי שצריך על החולה בשבת דה' ישלח לו רפואה שלימה להביא דירושלמי דזונינו פרנסנו נסח ומטבע הברכה שקבעו חתמים בברכת המזון קד היא וכו"ג בין יום השביעי לששת ימי המעשה דאמרינן ליה בהבדלה אע"ג דלא הוי ששת ימי המעשה מי"ט משום דנסח הברכה קד הוא וסדר הבדלות הוא מונה ולהאי דמי בקצת סדר מטבע זונינו פרנסנו דהו מטב' אמלע הברכ' של בונה ירושלים ולא קן כלל המי שצריך שאינו ברכה כלל של הזכרת ה' ומלכות כסדר מלה ברכות וברכת הנהנין וברכות של שבת:

ועוד דלפי דברי כח"ר דיש לנו לומר דנסח דמי שצריך קד הוא לומר בחול שה' ישלח לו רפואה שלימה ועל זה אין לשנות מטבע של המי שצריך בשבת דמי בקצת להביא דירושלמי דזונינו פרנסנו א"כ למה אסרו במבקר החולה לומר שהי"ת ישלח לו רפואה בשבת והלא נסח לשון הביקור קד הוא בחול ולמה נסח בשבת ואי חייסין לעזר החולה יחוש בתי שצריך לעזר של המבקר ולא רציתי להשיב כעת על דברים אחרים שכתב כ"ח שאינם עקריים בנדון זה וכו"ה

על שום אדם נדבר הזה כי אינו מפועל השכל כי מה בצע שיטרח האדם ויטמנהו ויפנהו וימלא טורחו ופועלו ללא תכלית מאפס וחוכו יחשב לו והסיבה שלא הארכתי היא גלויה ומפורסמת כי כונת כ"ח היחה ברוב עיונותיו לזכות עליו לגלות דעתי הקצרה בדן ההוא ובמה שכתבתי היה די לתכלית הזה ומלבד כי אין לי פנאי בסבת למוד החברים י"ו בבקר ובערב וקביעות למוד לענמי כי עמומי ורגעי ספורים יום ליום ולילה ללילה ואיני יכול להחמיק בדבר אחר כי אם כמתעבב:

ולענין דברי מר בדן זה אל יאשימי כח"ר אם לא לעתיק כל לשון כ"ח כי אם ראש הלשון וסופו כי אני סומך על ההעסק שביד מר ששלחת לי הוא ביד כ"ח ומה צלע לפעול הדברים הכתובים לפיניו והנה מה שאמר מר ז"ל דודאי פשיטא כי הפורס שלום לחבירו ואומר לו שלום עלך הוי תפלה כמו המקום יפקדיך לשלום כו' וא"כ האי דפי' רש"י על רבי אלעזר דאמר המקום יפקדיך לשלום וידכריך לשלום דלא לעינין שבת נקט כו' עדי הארכתי בזה עוד עכ"ל כ"ח לא ידענא ממאי מתמיה מר דאפי' אם חמני לומר דכדברי כ"ח ק הוא מאחר דמאי דהשר מר מיין לא הוה אלא לגלוי דעתא לא הו"ל לכתוב כדרך מחווקך רק בדרך מגלה דעתו כי אין מוטל עליו להודיע דעתו בין שהדברים ההם נכרו בדברי המבקש ממנו לגלות דעתו בין שלא נכרו כי המעיין יבחין אם הם דברים אחרים אם לא ועוד דלפי האמת יש חילוף בין מה שכתב כ"ח

למה שכתבתי כי כח"ר כתבו בדרך ולפי זה אחי נמי שפיר כו' ואני כל בנין הבנת לשון רש"י בניתי עליו לפי דרכי ואפי' אם לא היה חילוף זה אלא מעט מוער היה כדאי לכתוב בלשון חידוש כ"ש שהחילוף זה רב הוא כי לפי דרכי לא נתחוויר לומר דמה שאמר רש"י הא לא לעינין שבת נקט היינו משום דפשיטא ליה לרש"י דמותר למבקר החולה בשבת לברכו בשלום כו' כדכתב מר ורש"י שדחימי מה שהקשתי על זה מ"מ הקשתי למה איחר רש"י לכתוב זה דלאו לעינין שבת נקט לה אחרי שכ"ח זמין אמר לה כו' עד כך נראה לי לפרש דברי רש"י עכ"ל שם ומה ענין כל דברי ודקדוק אלא לעינין פירוש כ"ח שחפסה עיקר והבנת דברי רש"י ואני בורח ממנו ואם נכר בדברי כ"ח דקאמר זמין אמר לעינין חפלה בלשון ארמי קאמר לא לעינין פי' דברי הגמ' כתב מר ק ואלא לעינין הבנת לשון רש"י כי פירש מר הבנתו בדרך אחרת וא"כ חדוש משמיענו הדוחה אוחו פירוש ומפרש דברי רש"י בענין אחר שלא נכר

הכריח להשיב כאשר פה אל פה דיבר כ"ח למוזיל דברי כ"ח דלעיל:

ואם הייתי יודע דמנהג הספרדים י"ו לעשות זה המי שבירך על החולה שאין בו סכנה שהקב"ה ירפאהו כו' לכח כ"ח שראה כ"ח זה המנהג במקומות רבים לא הייתי מפרסם הפסק אשר עשיתי למוע ביד המבקר מי שבירך כו' על רפאות החולה שאין בו סכנה ולא הייתי מראה הפסק כי אם בין הגרפים והאשכמים ויה משום כבוד הספרדים י"ו כי הייתי מרביץ חורה בקולר השגתי בכמה מקומות בין הספרדים ויה וספר ברכת אברהם בנייה חברתי ואח"ל בירא דשחית ביה מייא לא חשתי ביה קלא והם המחזיקים הבעלי חורה בתפארת ומעלה יותר משאר לשונות בגולה ועתה גם זו לעובה כי זכינו אל יגדיל חורה ויחזיר אחפלה אל במרום ה' אדיר יאדיר כ"ח והסידורין בחורה ובבנים עושר וכבוד וירבה גדול מעלת הכמתך בתלמידים כנפשך שובעך וכחפך מוכן לעבוד בלב אמין כמו ל"ב אר"י"ה לחשבון שמי אברהם היו יהיה ו' החכם השלם החסיד העניו מאד כמוהו"ר שלמה טריוס רפתי ז"ל: הכותב בנחמה ביום א' יום ב' י"ט להדש חמוח שנת יעדן ה' ביום נר"ה יהי רצון שחזקתך האבל אל אכול בשמחה לחמך ושחה בלב טוב ייך כי כבר ראה אלדים אח מעשך מחזיק כ"ח כמו נופך ספיר ויהלום בפרשת הגני נוחן לו אח בריתי שלום:

סימן יד

תשובתי על תשובת הרב הנכבד לעיל

הרחב השלם מאד נעלה גבירי י"ו אחרי דרישת השלום תשובתך הרמחה קבלתי ואשחומם אל המראה כי ראיתי אלהים עולים בתרועה וקול כגבור ערוך מלחמה לא ידעתי על מה ועל מה כי גאוי ברקי להבות אמרוחך כברק ירוצון ועומעים טעמן וספיר גילוי אלבעותך נוטפות מר עובר אכן סעיפי ישיאוי לקבל חוכמות יסורין מאהבה כאשר עלי חובה כי חכמה יש כאן חקיה יש כאן ולכן אשים מחסום לפי מלשיב על דברי חוכמות בלי עין:

ומאשר הגדיל עלי כח"ר תרעמו' לקיטר תשובתי ופלפלה עלי שהיה נראה שהייתי רוצה להאריך ולבסוף קצתי ולכן שפט כ"ח שמתמא כתבתי והלכתי בדרך ארוכה וקצרה ושלחתי הקצרה והגחתי בידי הארוכה ושכן הוגד לכ"ח שעשיתי בפסק החר עגונא חי האמת איני יודע לדברי' ההם ואיני יודע למה יחשב אז יאמן

ככל מקום שביא (בס' הרב כחב ר' בית ולא משמע ביה הבנה ואזי תקיני וכחבתי במקום ר' בית כחבתי הב') הב' סברות הוה לכו ללמדנו ואין מוחין ביד העושין כדברי המקל אזי חפשוט מהכא ללעול' מוחין ביד העו' כדברי המיקל עד שיפוטו דמסבירא כווחיה כעין שפרט כאן שאין עושין כמותו לכתחילה :

וב"ש כת"ר ומ"מ אם יעמוד שום אדם על פירחי זה על לשון דמסבירא כהרמב"ם כו' עד בזה הענין עכ"ל כ"ת אין זה מו"ע ידי חובתו דמ"מ אחר שהביא כ"ת סברת הטור דפסקו זה הוא דבר שראוי לשיח לב אליו יותר מעל כל דברי הפסקי :

וב"ש עוד כת"ל אם מלא כ"ת במקומות אחרים כו' עד קא מסהיד עלויה מ"ש וכן מלאחי מקלח מקומות הטור שדרכו לעשות כן לא למה שמפרש במקום א' והלכה כדברי רש"י ובמקום אחר פוסק הלכה דלא כווחיה קאי אלא למה שכתב במקום אחר ענין אחר ואינו מבאר כל זורכו וסומך על מה שאמר במקום אחר זה מלא בו בקלח מקומות כעת לזכיר שיש מהם הא' בטור א"ח סי' קע"ג המתחיל לכתוב דיני אכילת בשר וגיבניה והשמיט קלחם לפי שסמך על מה שכתב בטור יורה דעה סי' פ"ט ושם בטור יורה דעה חור וכפל קלח דינים שכתב בטור א"ח סי' קע"ד והשמיט קלחם השני בא"ח סי' של"ה כתב ואפי' ספק אי נולד לשבעה או לשמנ' ולא גמרו שעריהם וזכרנו מלן אוחו בשבת דאי האי הוא שפיר מהיל ליה ואזי כו' בשר בעלמא כו' ודבריו הם שם כחלוס בלא פתרון כי הם הכך פסק הרא"ש ופסק הרמב"ם אלא שסמך על מה שכתב בטור יורה דעה סי' רס"ו על דברי הרמב"ם גראה דאפילו לא גמרו שעריהם וזכרנו שרי ממה נפשך אי שפיר מהיל כו' ועל דבר הרא"ש כתב ואזי מבין דבריו דודאי מלן אוחו ממה נפשך כדפרישית עם היות שיש לי בו דקדוקי דברים אין זה מקומם ומ"ש כ"ת שהטור כתב שחור בו הרא"ש שפסק בפסקיו ובחשובותיו דברים הפכים ואזי תרצתי אותם ע"כ כמדומה לי שעל מה שאמר בח"מ סי' ע' כ"ת אומר שהזכירו מוהר"י קולון ז"ל בשם טור חשן המשפט אלא דין אחר שכתב הוא ז"ל שחור בו הרא"ש ואם זו היא זה ימים רבים כחבתי בה דעתי הקלושה בקצרה :

וב"ש כ"ת וז"ל נבא אל החכמית כו' עד בפסקי עכ"ל כ"ת איני יודע מה מלמדנו לחזור ולשנות מ"ש בפסק הראשון ומ"ש כ"ת וכ"ש דאפי' לדברי כ"ת איכא למיגור כו' איכא למימר דכין דאין דרך העולם לומר

לענין פירוש הבנת דברי רש"י כלל אף אם חקר לענין פירוש הגמ' כ"ש אחר שחדשתי אותם לקדוקים שלקדקתי בדברי רש"י המורים באלב"ע לע"ד על מה שפרשתי דבר חדש הוא בודאי ואם לא יכתב ראוי לכתב בדרך חידוש :

כתב עוד כ"ת ח"ל עוד כתב כת"ר ח"ל ומאי דק' בדברי הטור כו' עד דהוה ליה לטור לקצר בלשונו כי אין תמיה על כ"ת בזה מפני שהוא דבר ברור שאין ענין דברי כ"ת ודבר שזה שכ"ת הקשה עליו בתחלה בלשון אין מתריעין בחפילה לא משמע דתקיעה בשעת חפילה קאמר עכ"ל ואזי אומר שזו אינה קושיא ושפיר איכא למימר דבחפילה היינו בשעת החפילה ומה שאני מקשה עליו אינו מתייבש בתחלה לבדה אלא גם מתייבש ובתחנה הסמוכה לה דאם כדבריו לימא בחפילה להודו וזו הוה אפשר לפרושי דבשעת החפילה קאמר ומדנקט בחדא תיבת ובתחנה משמע ודאי דאחפילה ותחנה גופייהו קאי אין מתריעין לומר דאין מתפללין ומתחננין וזה מבואר במה שכתבתי קשיא לי על דבריו דא"כ למה ליה לטור לכתוב בחפילה ובתחנה :

י"מ שהקשה עוד כת"ר עליו דא"כ איכא למטעי דמוחר לתקוע שלא בשעת חפילה כו' וא"כ קשיא מדיוקא לדיוקא כו' אומר איני דלא קשיא מידי דליכא למטעי בהכי כלל דפשיטא דאין דרך לתקוע ללא זריק אלא או להחפיל או לקבץ העס חולת לזורך אחר משני דברים אלו לא יעלה על דעת לתקוע כלל אבל אני הקשיתי עליו דלא הו"ל להזכיר דאין חוקעין בחפילה לימא דאין חוקעין אלא להשמי' קול שיבואו לעזרה וממילא הוה משמע דאין מתריעין בשעת החפילה אלא ודאי דאחא למימר דאין מתפללין ואין מתחננין דהשחא אי הוה שתיק מבחפילה ומבתחנה לא הוה שמעיך הכי חוה מבואר בסוף דברי שכתבתי במה שהקשתי על דבר החכם ההוא ח"ל הכי הוה ליה למימר ואפילו על אלו אין מתריעין אלא להשמיט קול שיבואו לעזרה עכ"ל ומה ענין קושיא זו לקושיא כת"ר עד שכתב ח"ל הרי שהקשתי בדרך טעם ופלפול לשבח מה שהקשה כ"ת בדרך דהו"ל לטור לקצר בלשונו עכ"ל כ"ת :

ואם היה כ"ת משניה בדברי בענין יפה היה רואה שאע"פ שהם קצרות כוללות הרבה והם חדשות ממש ועמד טעמום צם לשבח ומ"ש כ"ת עוד ח"ל ועל מ"ש כ"ת דפשיטא כו' עד אע"ג דלקולא אזיל עדיין קשה שאין טבע הלשון לומר דמסבירא כווחיה על מי שאין עושין מעשה לכתחילה כדבריו ועוד דלפי דברי כ"ת

להפך שפונה אל הימין להלך בלד ימינו והשמאל ימשך
 אחריו כעבד אחר אדונו כדרך שאנו בני בריה כותבים
 ודעתי נועה לזה הדעת לכן ראיתי להביא ראיה מפורש
 רש"י ז"ל שפירש קן בגמ' בכמה מקומות בוצחים פרק
 אי זהו מקומן במשנה עלה בכבש ופיה לסובב וצא לו
 לקרן דרומית מזרחית מזרחית לפומית כו' פירש רש"י
 וצא לו לקרן דרומית מזרחית שבה הוא פוגע ראשונה
 כדקראו לו לקמן כל פומות שאתה פונה יהיו דרך ימין
 והכבש בדרום וכשעולה בו הוא פניו למזרח מן הדרום
 למזרח וממזרח לפסן ומצפון למערב דהיינו דרך ימין
 ובפ' קדש קדש' גרסינן בגמרא חזן החסם כבש היה
 לדרומה כו' מנה"מ כו' וצא מיתתי לה מהכא דתייא
 ר' יהודה אומר ומעלותיהו פונה קדים כל פומות שאתה
 פונה כו' ופרש"י ז"ל שתמיד כבש מעלותיו ברוח הראויה
 לפנות הימנה למזרח וזההא אותה הפנייה לימין ואין לך
 רוח ראויה לכך אלא דרום וכשאתה מקיף שים דבר
 ופניך אליו ואתה סובבו מצפון למערב לימין דבר
 הולך למזרח עכ"ל ובפ' הו' שינו במשנה כל העולין
 למזבחה עולין דרך ימין ומקיפין ויורדין דרך שמאל ופרש"י
 ז"ל ויורדין במערבו של כבש שהוא שמאל לעולין במזר'
 בעלייתן ובשבעות פ' ידיעות הטומאה גבי משנה דאין
 מוסיפין על העיר כו' אלא כו' ובשתי תודות כו' ובגמרא
 תנא שתי תודות שאמרו בלחמן כו' מנה"מ אחר רב חסדא
 דאמר קרא ואעמידה שתי תודות גדולות ואתלכות
 לימין ממעל לחומה ופרש"י ואתלכות לימין מעל החומה
 להקיף את העיר בתלכותיה שהלכות דרך ימין כשפניהם
 לחלל העיר הלכו תמיד ללד ימינם עד שיקיפו את
 כולה עכ"ל הנה ברור עם הישר הולך שהימין הוא ההולך
 והסובב תחלה אל דבר שהוא רוצה להקיף והשמאל
 נמשך אחריו וכן פירש הוא ז"ל בפ"ק דפסחים על זה
 הלשון דכל הפומות כו' ע"ש וכן פ"י הרב רבינו איסרללון
 ז"ל בספרו תרומת הדשן שאלה ז"ל בענין הקפת
 הבימה עם הארבע מינים שבלולב כל הפומות שאתה
 פונה לא יהיו אלא דרך ימין ודרום הוא ללד ימין כל
 הפומה למזרח יע"ש:

ועתה בכל זה הענין שאמרו שהוא מצוה מעמנו
 דין הרמ"ה ז"ל לפי דעתי אינו חולק כלל לזה הענין
 יען כי יש הפרש והבדל גדול בין שאלה רוצה להקיף
 דבר או להפנות פניו פעם א' אל רוח זה ופעם אל
 רוח זה בין כשאנו רוצה להקיף ולפנות לשום רוח רק
 תמיד עומד נגד אחד כי כשהוא רוצה להקיף או לפנות
 כמו שאמרו אז צריך לפנות אל הימין להלך בלד ימין

מי שבירך אלא בבית הכנסת ולא בפני החולה ליכא
 למזרז משו' מלתא דלא שכיח ועוד דלפי מה שכתבתי
 אפי' כשאמרו לפני החולה אינו מעורר בני שהרי כתבתי
 וזה לשוני אכן ללדון שלפנינו כו' עד בשכר המלוה הזאת
 עכ"ל ולפי זה אפי' בפני החולה עלמו מות' לומר המי
 שבירך שאינו מעורר בני כלל:

ומה שאמר עוד כת"ר ח"ל ומ"ש כ"ח דהוה ליה
 כאליו נסח המי שבירך כך הוא כו' וברכות של שבת
 אינו יודע למה האריך מר לחזור ולכפול הכתוב בפסק
 הראשון שכבר פשוט הוא שלא באתי לומר שהוא דומה
 ממש להא דאמרינן בירושלמי נסח הברכה כך היא
 אלא לומר שהוא דומה במקלמי וכת"ר בעלמו כתב כן
 אחר כך שלדברי דמי לקלח להיא דירושלמי:

ומ"ש מר עוד ח"ל ועוד דלפירוש דברי כ"ח יש
 לנו לומר דנוסח המי שבירך כך הוא כו' עד יחוש צמי
 שבירך לגער את המברך עכ"ל כ"ח אינו יודע היכן
 ראה מר בדברי שהמי שבירך עיקרו בחול לומר שהש"ת
 ישלה לו רפואה ועל זה אין לשנות בשבת שזה דבר שלא
 נמצא בדברי כלל כי לא כתבתי רק שהמי שבירך נסח
 קבוע לאמרו לכל מתנדב תרומת ה' כו' ואדרבא אני
 אומר שהמי שבירך בקבוע הוא עיקר קביעותו ויתר
 מבחול שהרי בשבת איכא עובא ולכלם מברכים
 דברוב המקומות כל העולה בשבת מתנדב ומברכין אותו
 ועוד שכל הנדבות הנריכות לזרי צבור ועניים ופדיון
 שבויים מתנדבים אותם בשבת ומברכים למתנדבים וכיון
 שלא באתי ללמוד שבת מחול דקא סלקא דעתיה דמר
 אזלא ליה ג"כ קושיא זו: את זה כתבתי בעורח מיעוט
 הפנאי רק למלאת רגון כ"ח רגון שמים ואם קרתי
 עמך הסליחה גאס הנעיר

יוסף בנמורה"ד אפרים קהנו זללה"ה

סימן טו

יגל יבנין כשיאוח כפיים

יען ראיתי מחלוקת בענין נשיאות כפיים האריך יחזור
 פניו הכהן מן ההיכל אל העם ומן העם אל ההיכל על
 לשון הגמרא כל פומות שאתה פונה כו' יש אומרי' שפונה
 אל ימינו ובשמאלו הולך וסוב' ע"כ ויחזר פניו אל העם
 וכן נשחר פניו מן העם אל ההיכל בלד שמאלו הולך
 וימינו עומד במקומו ופונה אליו על דרך שכותבים מי
 שאינם בני בריה ומביאין ראיה מדיון נר הנוכח שכתב
 הרמ"ה ז"ל שצריך להחיל ולהדליק בנר שהוא כנגד לז
 שמאלו ופונה אל דרך ימין משום כל פומות ויש אומרי'

ואם כן אפילו יתנו הפרוטה לכהן קודם מכירת המתנה
 או אפי' שיוויים כיון ללא אהו ליד כהן לא נתקיימה
 מצות ונתן דהן ולא דמיהן ואפי' כשאין כהן בעיר היה
 אפשר לומר שיוצא המתנות ויניחם אפי' יפסידו אם
 לא מפני הפסד כהן והיינו דמסיים וקאמר מפני הפסד
 כהן וה"ל איך אלו לא נחוש להפסד הכהן ונתתן לתת
 פרוטה בדבר השוה בכפלי כפלי' ולהפסיד מתנחזיו
 בידים :

יציא לרחות דמאי דקאמר אם אין שם כהן לרחבותא
 נקטיה ללא מיבעייא כשיש שם כהן לזריך לתת הן או
 דמיהן ללא אפי' אין שם כהן ד"ל שפסד אוחו לגמרי
 קמ"ל דמעלה אותם בדמים חדא דלישגא לא משמע
 הכי ועוד דא"כ לא הוה ליה לאסוקי עלה מפני הפסד
 כהן דמשמע שבא לתת טעם למה יועילו הדמים במקום
 המתנות ולא נאמר שיוצא מתנות עלמנן ואם יפסידו
 קודם בא כהן יפסידו ומשני מפני הפסד כהן אלמא
 משמע דא"כ הייתי אומר הן ולא דמיהן דאי עיקר
 הדושו הוי לאשמועינן דלינו נפטר לגמרי לא שייך עלה
 לאסוקי מפני הפסד כהן וטעמא הוי משום דנתינה
 כתיבה בכו א"כ על כרחך לומר דלישגא דאין שם כהן
 בדוקא נקטיה שאם יש כהן בעיר ודאי דהן ולא דמיהן
 אפילו יתן שיוויים :

תו גרסי' בפרק הא' אמר רב יוסף האי כהנא
 דאית ליה לורבא מרבנן בשיביבוחיה דדחיקא ליה ליוכי
 ליה מתתא ואע"ג דלא אהו לירי' במכירי כהונה ולויה
 ע"כ מוכח מהבא דטעמא דהוי לורב' מרבנן דדחיקא
 ליה שעתא וטעמא דהוי מכירי כהונה ולויה הוה לאו
 הכי צעיק דאהו לידי כהן ואי לא לא מצי מוכה ליה
 דצעיק ונתן לכהן וליכא אלא דבמכירי כהונה משום
 שגשגה הבהמה הרי המתנות כאלו אהו לידיה ומשו'
 דוחקא דלורבא מרבנן סמכו על זה ואפ"ה דוקא כשמוציא
 אותם הטבה מתחת ידו ונתן אותם לאחר דהיינו לורבא
 מרבנן דדחיקא ליה דהו ישראל זה במקום כהן עומד
 וקרינן בה ונתן לכהן כיון שהטבה נתן ולורבא מרבנן
 מכה הכהן הוא זוכה אבל לישראל ביד הטבה אפילו הוי
 לורבא מרבנן ודחיקא ליה ואפי' אם הכהן מתרצה
 בכך אין לנו ואין לחלק ולומר דשאי התם דקא מוכי ליה
 בחסם אבל היכא דנתן פרוטה פרוטה זו במקום מתנות
 עומדת ואע"ג דלא דחיקא ליה שעתא ולא הוי מכירי
 כהונה יועיל הא ליתא דכיון דדבר ידוע הוא דפרוטה
 זו אינה אחד מעשרה בשוויים א"כ יכול למחול השאר
 ודאי שיכול למחול גם הפרוטה דמה לי מקלחם מה לי

תחלה משום כל הפונו' כו' כי הקפת המזבה ובהקפת
 החומה ובהקפת הבימה עם הלולב ובגשיא' כפיס שפעם
 אחת מקיף כובב פניו מההיכל אל העם ופעם מהעם
 אל ההיכל שאלו זריך שיהיה הקפתו מזד ימין אל השמאל
 אך כשאינו רוצה להקיף דבר רק עומד תמיד נגד רוח
 אחד כגד חנוכה וכוונתו לפנות מאותו רוח לבד ואותה
 פנייה זריך להפנות מראשן של גרות לבוסן של גרות אז
 זריך בהכרח להתחיל מנר של אד שמאלו כדי להפנות
 אל הימין משום כל הפנות וכו' לדין הרב ז"ל כי כל
 העולם ברוב המקומות נוהגין להתחיל מהימין והפירוש
 הראשון הוא האמת שקד מוכח לשון אהה פונה אל הימין :
 ע"כ מלאחי בחשובת הרב ולא עוד

סימן טז

מה שכתבתי בדין יסור' שיהיה צדק המתנות ויובד איתם לזרים
 הם צעוק יגושם

שאלה על מה שנהגו בקל'ת מקומות בא"י איש
 אשר ישמע שור או כשב או עז מוכרו לזרים במתנותיו
 ואח"כ נותן לכהן פרוטה בעד המתנות והכהן לוקח
 ומתרה האם קיים בכך מצות מתנות כהונה דמה לי
 הן מה לי דמיהן או לא ואם תמצי לומר דלא קיים אם
 נתן הפרוטה קודם שימטר המתנות לזרים ונתרצה הכהן
 בכך אם ילא בזה ידי חובתו ויורגה למכור המתנות
 לאחרים או לאוכלם או לא :

תשובה אם הראשונים מלאכים אלו אנשים ואם
 הראשונים אנשים אלו חמורי' ולא כחמורתו של רבי פינחס
 ן' יאיר מ"מ מקום הניחו לנו להחגדר וכו'ת מוגה לכל
 הרגלה לזכות בו כי ישרים דרכי ה' ולדיקים ילכו בס' :
 גרסינן בפרק הורוע והלחיים ומייתי לה הרמב"ם
 בפ' ט' מהלכות בכורים מקום שאין שם כהן מעלה
 אותם בדמים לאוכלם מפני הפסד כהן דוק מינה טעמא
 דאין שם כהן משום הכי מעלה אותם בדמים הא' יש
 שם כהן הן ולא דמיהן ודוקא מעלה אותם בדמים כלומר
 לשום אותם בשוויים דלשון מעלה אותם בדמים בכל
 דוכתא הכי משמע ורש"י ז"ל כתב שם אח דמי המתנות
 משמע דשומא מעולה בעי אבל פחות מכאן איכא גול
 ודוקא נמי לשום אותם תחל' ואחר כך אוכלן אבל לאכול
 אותם ואח"כ לשום אותם בדמים לא וכמו שדקדק
 הראב"ד לשון יגעילן ומטבילן מלבן ומטבילן א"כ בל"ד
 דאיכא כהני במתא לית דין ולית דין שלא קיים מצות
 מתנות כהונה עד שיתן הן ולא דמיהן אפי' שיתן שוויין
 כ"ש בל"ד שכפי הגרסה אינו נותן אחד מעשרה בשוויים

יחמרו שגולם אדרבא יתלו שנתן פרוטה או דמיהן לכהן דאחוזקי אינשי בגולמי לא מחזיקין אלא היכא דמוכח אלא ודאי מוכח בהדיא שרריך להפריש המתנות ולתתם לכהן עכ"פ אם לא שאמר שאין להחיר אלא נשיבואו לתלות בדבר שהוא ק וכו"ש הר"ם במסכת שבת דכד מעיינת תשנה שבדיה דלא דמי:

חו גרסי' בסו' פרק ראשית הגז אמר רבא האי תנא הוא דתקן אמר לו מכור לי בני מעי של פרה זו והיה בהן מתנות ונתן לכהן ואינו מנכה לו מן הדמים לקח ממנו במשקל ונתן לכהן ומנכה לו מן הדמים אלמ' מתנות דכהן לא מוזבין אינשי כו' פי' ונתן לוקח לכהן ואין העבד מנכה לו כלום לפי שלא מכר לו המתנות מהתמא לקח ממנו במשקל דהשתא ודאי זבין ניה מנכה לו מן הדמים שמשנשטעטע זכו הכהנים במתנותיהם והדין על העבד גם הרא"ש כתב עלה ח"ל ולא דמי ללוקח מתנות במשקל דהוי כמו פירש שהרי שקל לו חלקו של כהן ואפי"ה נתן לכהן דהתם משנשטעטע הכהמה זכו הכהנים במתנותיהם ואין מכירו בהם כלום אבל בראשית הגז כו' הא קמן בהדיא דאי אפשר בשום אופן להפטר מן המתנות בדמים ולכן מסיק מתנות כהונה או שאכלן פטור מן השלומים דהן ולא דמיהו:

חו גרסי' במסכת גיטין פ' כל הגע המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפרש עליהן בחלקן מפרש עליהן בחוקת שהם קיימים ופריך בגמ' כו' ואע"ג דלא אחו לידיה ופרש"י בחמיה אע"פ שאינו נותן לכהן ויחזירם לו קחמי מחמי' דיפריש עליהן וכיון דלא מטו לידיה מאן זכי לה להאי כהן הך תרומה שיקבלה זה בחובו והיאך ילא ידי נחיה ומשי רב במכירי כהונה ולויה כלומר כיון דמילתא דפשיטא היא לידיהו יהיב ליהו דלוינו רגיל לתת תרומות ומעשרות אלא לכהן זה אסחו שאר כהני דעשייהו והוי כמאן דמטו לידיהו דכהני ושמואל משני שמוכה להן על ידי אחר פי' כשהוא מפרש מוסר מעשרות ביד אהבו ואומר זכה במעשר זה לפלוני לוי והוא ליה כמאן דמטא לידיה והחזיר לו:

דא קמן בהדיא שאע"פ שהכהן מתרלה לקחת דמים תמורת המתנות לאו כל כמיניה עד דאחו לידיה ויחזיר אותם לו אם לא במכרי כהונה או במוכה ע"י אחר וזו ראייה גמורה אין דרך לנטות ימין ושמאל ואע"ג דעולא משני רבי יוסי היא דאמר עשו את שאינו זוכה כוכה לא קי"ל כוחיה אלא כרב ושמואל וכן פסק

כלם ועוד דאם איחא דנחיינת פרוטה יועיל ישמיענו רב יוסף תקנה לו שמועיל אפי' דלא הוי מכירי כהונה ולויה דבנחיינת פרוטה יכול לנסות במתנות וכיון שהוא בא לתת תקנה למאן דדחיקא ליה שעמח לא היה לו לשחוק מתנתן זו שהיא יותר מליה ויותר קרובה ולא יעטרך למכירי כהונה ולויה דאפשר דלא שניה:

הנה הוכחנו מכאן פשוט וברור שאפי' יתרה הכהן לקחת פרוטה או שתי פרוטות במתנות אין מועיל כלום אלא היכא דאחו לידיה ואפי' יתן שיוויס נראה שאינו מועיל כלום ואם היה יכול למוכרם אע"ג דלא אחי ליד' גם במתנות היה יכול לנזחם דמה לי מכר מה לי מתנה וכן נראה גם מלשון הרמב"ם ז"ל אם ראה הכהן למכור המתנות או ליחנם במתנה כו' מוכח בהדיא שהן שוין דאם איחא דיכול למוכר' אע"ג דלא אחו ליד' ואינו יכול לזחנם במתנה אלא איכא דאחו לידיה לא הוה ליה לערובניהו ומחייבהו אלא הוה ליה לפלוני בינייהו כיון דלא שוו בדמיהו:

חו גרסינן בפרק הא' רבה ורב ספרא אוקלעו לבי מר יוחנא ברבי דרב הנה בר אבא ואמרי לה לבי מר יוחנא ברבי דרב תנא בר זינא אכל להו עגלא תליחא אמר ליה רבה לשמעיה פי' לשמשו של בעל הבית וכי לי מתנותיך דבעינא למיכל לישנא בחדללא רבה אכל רב ספרא לא אכל ופרש"י ז"ל רבה אכל אע"ג דלא מטא לידיה דכהן סמך אדרב יוסף דלעיל רב ספרא לא אכל דלא מטא לידיה דשמעיה אוקרויהו לרב ספרא מעדה בגד ביום קרה כו' ואסיקנא דכוליה הוא רבה אוקרו' הכי דלא אמרה רב יוסף אלא היכא דלא אפשר ליה ודוקא בלאר אבל שמעיה בעל כרחיה מוכי ליה ואי איחא דבנחיינת עבה פרוטה דמועיל למה לא נתן רב ספרא פרוטה דמועיל אע"ג דאפשר ליה ויאלכל לשון בחדלל ולא יעיל קנאה בסעודה אלא ודאי מוכר דמאן דאפשר ליה אין תקנה אלא שיבואו ליד' כהן ולכך רב ספרא לא אכל לפי שלא באו ליד' כהן כדפרש"י ז"ל כ"ש דאם איחא דבנחיינת פרוטה יועיל והוא הדבר שאין הדעת עוטה בו לומר שהוא שווי לכל המתנות אלא שמואל השאר מה לי מהילת קצתם מה לי מהילת כולן מה לי מכר מה לי מתנה וזה ברור:

חו גרסי' בפרק הא' המשחחף עמאן נריך לרשום ואפי' עם ה"גו ורמיהו היא כו' ואסיקנא דיהיב גוי אכספתא אבל כהן אמרי' הימוניה הימיה פי' ויבואו לומר שלא נתן מתנות וכיון שרואים שמוכרם אומרים שגזלו ואם איחא דאין נריך לתת מתנות עגמן למה

הזמן תגהו לי הרי זה לא יתן לו ואמרינן בגמ' מ"ט אמר רב ששה מפני שהוא נכסן המסייע בבית הגרות הא קמן דמפני שעושה הכהן עובת הגולה לישראל שלוקח הכבוד קודם זמנו נקרא כהן המסייע בבית הגרות וברסיקין חו הכהן ישראל שהפרוש תרומה מבניו ומלאו ישראל אחד ואמר לו הילך שלע זה ותגהו לבן בתי כהן מותר ואם היה כהן לכהן אביו פי' רש"י אם היה כהן נותן שלע כדי שיתנו לכהן אחר קרובו אביו כיון דלדידיה חזינא הוי נכסן המסייע בבית הגרות א"כ ב"ד נמי הוי נכסן המסייע בבית הגרות:

חזי איכא טעמא לאיסורא במנהג זה דאחו לולווי במתנות כהונה וכהויה דאמרינן בצבורות בפרק הא' ותגהו מאי טעמא לה קאמר מתנות כהונה אמר לך תרומה היא דקדושת הגוף היא דכיון דלא מתחלה לא אחי למיטעי בהו אבל מתנות אחי למיטעי דבר מחל קדושתיהו אארבע זוזי ואחי למנהג בהו מנהג דחולין ופרש"י ז"ל אבל הני מתנות ובכור דקדושת דמים נינהו דאם רגה כהן למכור בשר בכור וזרע ולחיון וקביה מוכרן לישראל ותו לא בעי ישראל לאוכלם בלוי והרדל כי היכי דעביד כהן הילכך אחי הוי כהן למיטעי וסביר כיון דבגוייה קייא נינהו חו תחלה קדושתיהו אארבע זוזי דיהיב אחי אמו ואחי למנהג בהו מנהג חולין שלא יאכלם בלוי והרדל כדינס כו' הא קמן שהחמירו במתנות כהונה בזרע לחיים וקביה יותר מבתרומה ומעשר משום דשמה לא יאכלם לוי והרדל א"כ ב"ד ודאי שכיון שרואים שלעולם אין נותנים מחצו לכהן אלא מסלקין אותם בפרועה או שחי פרוטות ובאו לולול בהן ואפילו כשיהיו להם מתנות עצמם לא יקפידו לאוכלם לוי והרדל כדינס כ"ש שכפי מנהג זה יש לחוש שמה ישאכח זרע ולחיים וקביה וישאכח באורך הזמן שאין המזנה רק לתת פרוטה או שחי פרוטות על כל בהמה לכהן כמכס ממכסי המלכים חס ושלוס וגמלא חקיה קלקלה כ"ש בעגותיהו שרבו שמות כהונה נשאר בידיו מעט מהרבה כי ראוי ומחוייב להוסיף ולכפות לקיי' אות כהלכתן ובתקן שלא תשכח חור' כהונה ומתנותיה מישאל ומוטל על כל איש אשר רוח אלהים בו להשחלל בביטול המנהג הרע הזה ואין להישמט ולומר דמזה ז' על הטבח היא מוטלת ואיהו הוא דמפסיד איפסיה ומתנות כהונה לא עבילי דמשום הא לא אירייה חר' דאע"ג דמתנות כהונה לא עבילי מ"מ כתבו החוס' לחד ח"י דאיסור' דרבנן מיהא איכא ואפי' לדעת הרב אלפסי והרמב"ם דסברי דאפי' אימורא דרבנן ליכא מ"מ מותר

הרמב"ם פרק ז' מהלכות מעשר וכרבן דפליגי עליה דרבי יוסי כל שכן דעשו מפני חקיה אבל לקלקל לא עשו ואין לומר דכיון שכבר נהגו בכך ומחריים בכך כבר מחלו ודמייא להיהו דאמרינן הקיבה להביא הלב שעל גבי הקיבה ואפי"ה אמר רבי יהושע כהנים נהגו בו עין יפה ותגהו לבעלים הא ליתא דהלב שעל גבי הקיבה שאני דאחי מרבוי ומקיים מצות ונתן במאי דנחזי בהדיא ותו דהלב שעל גבי הקיבה אין סהדי דמחלי בעין יפה כיון שהוא דבר מועט ויתן למחילה ומאן דלא מחיל הוי עין רעה והיינו לישנא דנקט נהגו בו עין יפה וכולהו כהני מחלי כלו' נהגו בו עין יפה אבל למחול כל המתנות או רובם אין לנו ואפילו יתן דמי כולם היכא דאיכא כהני במחא לריך לקיים מצות נתינה כדנתיבנא דיש מי שרוגה בהן ולא בדמיהן גדולה מזו אמרו בעובדא דרבה ורב ספרא כי אמרי איני אלא כלאחר אבל שמעיה בעל כרחיה מוכה פי' כיון שהוא נתארח בבית בעל הבית שמה בעל כרחו הוא מוכה לו המתנות מפני כבוד בעל הבית הרי לך רגיה ברורה שאפי' שברגין שלם זכה לרבה במתנות כיון דאפשר שהוא בעל כרחו כלומר מפני כבוד בעל הבית אינה מועילה וזיחו כ"ש ב"ד שבעל כרחם הם מוחלים כי אם לא יתנו בלאותה פרוטה לא יתנו לו דבר דמון שאין לו חובעים הוא וירא שמה יקדמו אחר כל שכן אם מנהג זה נתקן על ידי הכס שבצער דודאי אלוס הוא וועק ואינו נענה:

ועוד יש טעם אחר לבעל מנהג זה מדאמרינן בגמרא דלריך לתת כדי נתינה ולכן לא יתן חצי זרע לא' אלא בשור הגדול ואיך אנו נהוג לתת על כל המתנות דבר שאין בו כדי נתינה אלא ודאי וברור שריך שיבאו המתנות לידו של כהן ואז יעשה הכהן מה שירצה למוכרם או לתתם למי שירצה דמתנות אלו אין בהם קדושה אבל למוכרם קודם שיבאו לידו אינה מכירה אפי' ימכור אותם בשוויים דלימת קנה האו כהן שיוכל למוכרם לישראל וגמלא דבר שאינו שלו כ"ש למוכרם פחות משוויים בכדי שאין הדעת עושה דודאי נראה כחוכא ואטלולא' עוד איני אומר שיש איסור אחר במנהג זה דהוי נכסן דמסייע בבית הגרות ובבית המטבחים שעליהן הכחזב אומר שהחם ברית הלוי ואומר ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו דהאי נמי כיון דמוכר לו דבר השוה עשר בשנים מוכה דמחיל גביה כדי שיתן לו שאר מתנותיו ודמי להיהו דאמרינן בצבורות פ' עד כמה אם אמר לו הכהן בחוך

Awkoth Rouchl.

יאע"פ שכתבו החוס' עוד יש מפרשים הכא כל כה"ג לריך לאודועי דלא חיירי הודעה מאיזה טעם חייבו אלא היה משיבו כל כה"ג היה לך להודיעו כשחלקו ולא היה לך לחלוק שלא מדעתו עכ"ל. ונראה לכאורה לדעתם הוה מפרשים ליחיה לכהויל חילוק דר"ח דהא כל עלמו דר"ח לא אמר אותו חילוק אלא מנה מאי דמפרש בכל כה"ג לריך לאודועי וכיון שהם מפרשים אותו בענין אחר א"כ לית ליה ליהו אותו חילוק ד"ל שאותו חילוק לא אמרו ר"ח מנה הוה דאם מילתא דאם אמר כחבו ותמו לי מאיזה טעם דתחוי גבי שנים שנחלמו משמע דוקא שנחלמו הא אם לא נחלמו אין נוחבים ונחבים וכמבואר בדברי המרדכי בסוף פ' זה בורר בשם רש"י ובדברי הגהות מיימוניות פרק שיש מה' סנהדרין וכו' מדברי החוס' בסוף פ' זה בורר וכיון שכן אע"פ שלדעת הוה מפרשים אין ראייה מהוה דלחובו נשך מ"מ הוה ראייה שהוה מדקבע הא מילת' גבי שנים שנחלמו ראייה טובה הוה וכדאי לסמוך עליה ולפי מה שפי' הוה ז"ל בהוה דלחובו נשך גם ממנה יש ראייה והרשב"א דהוה פירוש דיש מפרשים וכחז שחן הלשון הולמו דל"כ הכי הוה ליה למימר אמר ליה גנון דא ודאי זרי' לאודועי וזע"פ שהר"ש כתב בפרק לחובו נשך אפי' לאוירך פיירושא אין מכלאן ראייה דהכי פיירושא כה"ג לריך לאודועי אפי' לא ישאל לכתוב לחובו טעם דתחוי כי הכא שלא שאל שודיעוהו אלא אמר חוינא דבחר דידי קחזיל מר אבל בעלמא אס שאל כוחבין לו עכ"ל זה מבואר שהוא שלא כדברי החוס' והגהות והמרדכי דמדברי כולוהו משמע דלפיירושא קמא שפיר מייחי ר"ח ראייה מהוה ולהר"ש אף אותו פירוש אין ראייה מש ומ"מ אפי' לדידיה נהי דמהוה דפרק לחובו נשך אין ראייה מהוה דקבע מילתא גבי שנים שנחלמו שפיר איכא ראייה לחלוק ר"ח ודבריו אחיים בדינו כמרגליה' שהרי בתשובת מוהר"ם שבמרדכי סוף פרק זה בורר כתב בשם רש"י בדברי ר"ח וסמ"ג פסק ק בשם ר"י וכן דעת הרשב"א בתשובה וכן כתב נמיקי יוסף בשמו ובשם הרשב"ד והר"י והרב רבינו נסים והגהות בשם א"ו ומדברי הרשב"א שאכתוב בסמוך נר' שכן דעת הרמב"ן בפרק לחובו נשך אחר שכתב חירוק החוס' דאין כוחבין ונחבין אלא כשנחלמו דוקא כת' ועוד אומ' הרמב"ן שאפי' שכפוהו לדון בעירו לא אמר שיהיו חייבים לכתוב לו טעמו של דין אלא שיכתבו הטעמות שטען עליהם חייבוהו והם טעם ודין כי מה

דמדת הסידוח מיהא איכא ונדלשכתן ביחזקאל דקאמר ולא בא כפי בשר פיגול ואמרו בשם רבי נתן שלא אכלתי מבהמה שלא הורמו מחנותי' ובפרק בני העיר נמי אמרינן שאלו חלמדין לר' פריורא במה הארכת' ימים כו' עד לא אכלתי מבהמה שלא הורמו מחנותי' כ"ש דהמחנות עצמם אסור לקנותם והקונה אותם מחזיק ידי עוברי עבירה דלאו עכברא גנב אלא חורא גנב א"כ מעתה ראי' להשדל ולהרים מכשול מלפני המוכרים והקונים ואף על פי שדברים אלו שכתבתי פשוטים הם בעיני להיוה כי ידעתי שיש מפקפקים בדבר בטענות חלשות לעניות דעתי. וגם כי מנהג זה כפי הגרסה הנכונה אותו על פי חכם לכך כתבתי ובררתי הדברים ולא רייתי להאריך ולהביא ראיות עוד כי לע"ד האריות כזה מותר וגם כי ספרי כעת חיים אחי והגרסה לע"ד כתבתי:

סימן ז

גל מי שדנוהו ונשך מהב"ד הודוני מהיכן דתחוי

בדיווח כי בימים הראשונים אשר היו טובים מאלה לא ראינו מי שחבט לב"ד שדנוהו הורוני מהיכן דתחוי ואם במקרה אחיז פעם היה נמלא אחיז אדם שהיה חובע שהיו גוערים בו ועתה אירע מעשה שלמדו לבעל דין לחבוע ק מנ"ד חבוב מומחין לרבים וממונים לשפוט את העיר עיר גדול' לאלהים לאמ' שיכתבו בטעמים וראיות מאיזה טעם דוהו ונמלא מי שהחזיק בידו לומר שהדין עמו ולכן הורכנו על הדבר להשיב: גרסינן בסוף פ"ה בורר אמר רב ספרא אמר רבי יוחנן שנים שנחלמו בדין א' אומר דון כאן וא' אומר לך למקום הוועד כופין אותו ודן בעירו ואם הוירך דבר לשאלו כוחבין וסולחין ואם אמר כחבו ותנו לי מאיזה טעם דתחוי כוחבין ונחבים לו ובפ' לחובו נשך גבי עובדא דהנהו תרי נחבין דאמר רב פפא בהאי גוונא לריך לאודועי כחבו החוס' דמשמע דוקא הכא לפי שהיה לו פ"פ לחושדו קא אמר לריך לאודועי משום והייתם נקיים מה' ומישראל אבל בעלמא לא: והא דאמרינן כפ' זה בורר שנים שנחלמו בדין שנופין אותו ודן בעירו ואם אמר כחבו לי מאיזה טעם דתחוי כוחבין ונחבין לו אומר ר"ח מנה הוה דהכא דוקא החם שלא ראה לדון אלא ע"י כפייה אבל אם מדעתו דנו אותו אין כוחבין ונחבין לו וחיירוק זה דייבנו עיקר שהוא מוסכם מרוב הפוסקים וכמעט נולס כמו שנבאר בסמוך:

לית וכוון שהוכחו מדברי הרמב"ם ומסבר דבב"ד הגדול לא שייך למימר כחבו ותנו לי מהיכן דנחוי אש בעל דין אחד חבצ עמס קן אפקרוחא היא ומשמחין ליה וכבר נחבאר בסוף דבריו שנחבתי שבזמן הזה מקום שיש בו חכמים גדולים ומומחים לרבים דין בית דין הגדול יש להם וכן כתבו הגהות מיימון בפי' הכתר בשם ספר מלחא והחוספות :

והנה בזמן הזה ב"ד העיר הולא מומחה לרבים וגדול בחכמה ובמנין מכל המקומות ששמענו שומעם ומארבע כפפות הארץ ירינו להם שלוחם ואחר דברי השבועם לא ישובו וכוון שכן דין ב"ד הגדול יש להם כ"ש שממנום כל ההקלות עליהם ול"כ החובצ מהם כתבו ותנו לי טעם דנחוי אפי' אש נחעלמו דדין משמחין ליה משום אפקרוחא . ועשה הדור אחס ראו האי עולבנא דלורייתא ותמחו החמהמהו ותמחו שימלא מי שיחוק ציד מי שבועצ לב"ד כזה כתבו לי מאחה טעם דנחוי בהיות הדבר שלא כדין כמנה עממי . חלא מפני שלא נחעלמו דדין וכבר נחבאר שלדעת החוס' ורבינו חס ורש"י ור"י ורבינו מאיר והמרדכי והראב"ד והר"י והרמב"ן והרשב"א והרב רבינו נסים וסי' מלח גדול ול"י והרמב"ם כל שלא נחעלמו אין כוחבין ונחתינ לו ולדברא אש חבצ כתבו ותנו לי מאחה טעם דנחוי משמחין ליה משום אפקרוחא ומלבד שהם רוב בינן רוב מנין דפשיטא דנקטינן כוחייהו הא סוגיין דעלמא נמי כוחייהו אבל היכא דפליגי דרי חנאי או אמוראי ולא איתמר הלכתא כחד מיניהו ואיקרי ועבד כחד וסוגיין דשמעתיא כאדיך הוי עושה כדאיחא בפי' אחד דיני ממונות והכל סוגיין דעלמא שלא לכחוב מאחה טעם דמחו . שיהי משום דהוי ב"ד גדול וכל ב"ד גדול אפי' כשנחעלמו אש אמר כתבו ותנו לי מאחה טעם דנחוי משמחין ליה ושמענו שמע' היה לפי הרב מורינו ה' הגדול כמוהר' ר"י בירב זלה"ה בא' ששאל לו כתבו ותנו לי מאחה טעם דנחוי ונדדוהו . שלישי דאפי' יבדין ליה עשותיה לא היה לריך לכחוב טעמים וראיות אלא לכחוב פי' טען כן ודינו כן וכן כמו שנחבתי לעיל בשם הרשב"א והוא היה חובצ שיכתבו דין בטענות וראיות ולא מקקו לו מפני שהיה סיבה להאריך זמן ולענות הדין יותר ממה שנחענה וגם כד' שלא להכניע אל המורה שלא כדין וגם כד' שלא להחמיץ לוח מפני שהוא עשיר לעשות מה שלא נעשה לשאר בני אדם ועכשיו שאחר העמל וטורא נכנסו פשרינס בימיהם ופשוו מה שפשוו אמרנו

לריך לכחוב ראיות הדין שלהם להוליך לבית הועד והלא יראו מעלמם אש הדין כראוי אש לאו הילכך כל שלא כפאוהו לדון לפניהם אינס חייבי' לכחוב לו כלום ואם כפאוהו לדון בפניה' כוחבין לו הטענות והדין שפסקו עליהם בלבד ובכיוולא מעשה דהכא שיש לזות שפתיס יש לו לכחוי' לא להודיע' ע"פי טעמו של דין וכן עיקר וכן כתבו משמו של ר"ח עכ"ל וכיוולא כזה כתב בשבועה וכן כתב נמק"י בשם המפרשים וכן נראה מדברי הרמב"ם שכתב בפי"ו מהלכות סנהדרין וז"ל שנים שנחעלמו דדין א' אומר נדון כאן וא' אומר נעלה לב"ד הגדול שמה יטעו אלו הדיינים ויוליאו ממון שלא כדין כופין אותו ודן בעירו ואם אמר כתבו ותנו לי מאחה טעם דנחוי שמה טעיהם כוחבין ונחתינ לו ואח"ך מוליחין ממנו ואם הורך לשאלו דבר מב"ד הגדול שבירושלים כוחבין וטולחין ושאלין ודיים להם בעירס כפי מה שיבוא בבכח ב"ד הגדול וכן הדין בזמן הזה שאין ב"ד גדול אבל יש מקומות שיש בהם גדולים מומחין לרבים ומקומות שיש להם תלמידים שאינם כמוחם אש אמר המלו' נלך במקום פי' שבארץ פי' לפי' ופי' הגדול ומדון לפניו דדין זה שכופין את הלוח והולך עמו וכן היו מעשים בכל יום בספרד עכ"ל הנה מהמשך לשונו נראה מבואר שלא כתב שאם אמר כתבו ותנו לי מאחה טעם דנחוי כוחבין ונחתינן לו אלא ב' שנחעלמו דוקא וכראיה קמייתא שבהיא ר"ח :

ועוד נראה מבואר בדבריו שאפי' שנים שנחעלמו לא אמרו שאם אמר כתבו ותנו לי שכתבין ונחתינן לו אלא כשדין אוחס ב"ד הקטן ומשום דחיש' שמה טעו דמבואר במ"ש ואם אמר כתבו ותנו לי מאחי' טעם דנחוי שמה טעיה' דכוון שהוא ב"ד קטן איב' למיחס לענתייה אבל אש דן אוחס ב"ד הגדול אין כוחבין ונחתינן לו דלא חיישינן בהו לטעוהא דאם באנו לחוש לך אין לדבר סוף . אלא ודאי אין להרהר אחר דברי ב"ד הגדול ומשמע ודאי שבעל דין שיאמ' לב"ד הגדול כתבו ותנו לי מאחה טעם דנחוי מנדון אותו מפני שמפקר בהם דאין לך אפקירותא גדולה מזו וכמ"ש נמק"י בפרק אחיה נשך כגון דא לריך לאודועי אבל בעלמא היכא דליכא חשדא אש היה מלגלג על הדין לא מודיעין ליה טעמי' דיניא אדרב' משמחין ליה כנב' דמפקר ב"ד עכ"ל :

הרי בהדייא דאומר כתבו ותנו לי מהיכן דנחוי היכא דלא הוי דינא למיכתב ליה הוי אפקרוח' ומשמחין

5*

האזעק הודיעוני מאזיה טעם ד'תונוי כ"ש דאין עליו
דין ידווי:

וגדולה מו כחב הרד"ך צבית כ"ו שכל היחלה
בגברא רבא אפי' בטעות אין הגדוי נדוי כל שכן פסקי'
וראיות ו"ל צסוף הבינה כשארם טועה שראוי לנדחו
וטעה מלד שאדם גדול כמו כ"ח הורה לעשות כן שאין
עליו משפט ידווי האמנם זה ימים מספר שראיתי
מהחכמים השלמים י"ו פסקו בראיותם יכול לומר
הידון הודיעוני מאזיה טעם ד'תונוי ודחיתי השעה
ואחרי האמת והשלום הסכמתי עמם רק בראיות
המכרים לעיל ועתה עלה אריא דבי עילאה לשום
ארנס שמחה ואשחומ' כשעה חדא כאשר ישחוממו רבי'
ו"ל הרב י"ו וכבר נתבאר שלדעת החוספות ור"ח
ורש"י ורבינו מאיר והמרדכי והראב"ד והר"י והרמב"ן
והרשב"א והר"ן וסמ"ג ו"א' והרמב"ם כל שלא יחשמו
אין כותבין וזאתין לו ואדרבא אם חבב כחבו וחנן לי
מאזיה טעם ד'תונוי משמחין ליה:

אמרתי עמהם חלקי והנהרסות אנכי אבנה ולאדם
לא אכנה בסיעחא דשמייא וימא שהרמב"ם וממנו
שמע להר"ף דסברי יכול לומר הודיעוני מאזיה טעם
ד'תונוי רק כשיראה שמה יטעה הדין או שמה טעה ולא
לחושבו למטה משפט וללא כר"ח וכפירושו צסוגיין דפי'
זה בורר ואין לריך לומר הר"ש והטור דבחראי יינהו
והלכת' כבחראי ואפילו במקום רבים וכן הטור והתוס'
ומהר"ם והגמרא והמרדכי ולפחות ספוקי מהפקא להו
ואין להוציא ממון מס' ולא להוציא הגמרא מפשטא ואין
זכרון לרש"י ה"ל:

וזה החלי כבר הקדמתי קונדריס הראיות החש'
קדמוניות שיש לפסוק כבחראי לעולם זולת מקומו ידועים
ועל כלם כהר"ש שכן כחבו חכמי אשכנז כהר"ש והגין
ברוב דוכתי שהוא בחרא וימקו עמו וגדולה מו כחב
כמוהר"ר לוי נ' חביב זל"ה כדאיחא צבית יוסף דף
קמ"ו סי' רט"ו שבספרד קבלו להר"ש לרבן ובמקום
שיש חכם שהוא רבן חייבים לנהוג כמותו ואפי' במקום
רבים וראיתי תשובת הרשב"א סי' קל"ג ע"ש ואפי' אם
שלא אלה לא היו בו רבן ובחראה וימקו עמו מי חכם
שבעבור כבוד עלמו ימעט כבוד הר"ש וצנו וכל יאמר
הואיל דפק ממוח' דגברא רבא אעשה לפניס משורה
הדין חה ינהג חה לא חסר ומי יודע אולי טעיתי אייני
גדול מרב הוגא דהכניף עשרה כו' כבוד חכמים חקור
דבר ואם חאמר אדרבא קלון חכמים יחלו דהא
משמחין ליה חס ושלוס לא חאה כואת בישראל דוקא

עח לעשות לה' לכחוב על ספר דבר אמת ומשפט דק
והש"ת יזכנו לעבודתו אמן גאס הע"ר

י"ב קא"י

סימן יח

חשובה פשיטא שבדורותינו אין להוציא ממון
מהחבב כל זמן שאומר הורוני מאזיה טעם ד'תונוי
כדפסק הטור והרא"ש כ"ש כשאחד מן הדיינים זותן
טעם לפגם בפסק חבירו כ"ש עכשו שיש לחוש לבחי
דיינים מקולקלים כהרבה עינינו' כמו שפסקו בחראי
דבחראי ריב"ש ובעל תרומת הדשן וחביריו ו"ל ריב"ש
סימן שע"א משרבו וחוחי הלכ כו' עד וגם בשרידים
גברה החנופה כו' וכן הוא שבעמותינו כמעט כליו
בארץ בתגבורת חנופה וילוח או שחכה וטעות וידוע
לכל משכיל שיותר ויותר מהשודד מעור עיני פקחים
הלחון והחנופה כדכחב הר"ש בפרק זה בורר ו"ל
האובה והשואל כו' ודסי לא חזו ליה זכות כי ענין זכות
והחובה מבלבין באדם בלא כיוון רשע עכ"ל וכיון שבאלה
אדם חוטא ולא לו כנוונה לריך ריחוק וסייג טפי וכל
יאמר זכתי לבי וגו' מפני ההדיוטו' וכבר נודע שעל זה
זעקו רבים על מיטב הארץ בק"ק רבות והשחיקה יפה
שאם אחרתי אספרה כמו וגו' וגם בעל תרומת הדשן
בכחבו סי' רנ"ה חושב טובא על בחי דיינים מקולקלים
ולא ראה להסכים על דין אמת בידווי דיעבד מפני
קלקול בחי דיינים ו"ל ואמת גם לדידי קשה להרגיל
מחמת תקלת הדור מחמת דיינים המקולקלים הנסמכים
רבים והיודעים מועטים וכן בהר"ק שרש קס"ג כחב
גדול הדור שבעבור חשש הקול ב"ד משחין כמה דיינים
ולא פסקין בדורותינו לקנוס ליערא דהבא למולול ח"ח
והאריך בראיות שאין ח"ח שידע אפילו מסכה כלה כו'
ולבסוף כחב ו"ל וכחב הרמב"ם בפ' כ"ד משופטים
משרבו בחי דיינים שאיני הגויים במעשיהם ואינם חכמי'
כראוי כו' עד וכן בשאר בחי דייני לא ידון הדיין בסמיכו'
דעמו ולא בידיעתו כדי שלא יאמר כל הדיוט כו' עכ"ל
ר"מ כו' עד אלמא דחייסין לקלקול ב"ד ונשתנה הדין
כו' עד דלאו רואים בעינינו שנחשוחו הדיינים ונחלקל
המשפט עכ"ל:

ויוברני מהגאון כמוה"ר אליא חרתי אמר בח"ב
על שאמר סברא זו היא ואמר אין לומר סברא היא
אלא מי שמעלה מסברות החלמוד והחוס' מכל המכר
לעיל ה'וסף אל פסקי החכמים השלמים כמו הר"ש
וכמו הרמ"ט י"ו שאין להוציא ממון מיד הנחבב

שמה טעמו ודורש טובה לעצמו חזק נהנה חזק לא חסר כ"ל:

אבל לר"ת מה שכתובין וזאתי הוא לחועלת וכבוד הדיין שיהא נקי מטענת הנחבע שיש רגלים לעטוחו כדפי' בהגה"ם בהרא"ש סוף פ' זה בורר והיה מונח החוס' לר"ת ובכל זה אין דוחק ואפי' היה דוחק יש לדחות ולפי' החלמו' ורי"ף והרמב"ם כדי שיבואו כמשמען דכוחבי' וזאתיין לכל שאל דאי ס"ל כר"ת היה להם לפרש כדרך הפוסקי' גם כדי שלא יחלוקו על הרא"ש שהוא בתראה ויודע עפי מין דעת רי"ף והרמב"ם והחוס' ומדעת הרמב"ם ופירושו נשמע דעת רבו רי"ף והמ"ל ש"מ שמדעת שלשה עמודי' שהבית נשען עליהם סברי שצריך להודיע מאזה טעם דמיהו והשתחא בסיעתחא דשמיא מוכיח שהרמב"ם והמרדכי והלכות גדולות סברי להו כהרא"ש דהיינו דעת החוס' ממש ורש"י לא החזיר בזה הנוסח' מוטעית במרדכי בדפוס הראשון מקושטאנטיניא והגמ' מוכיח שאין זכר מרש"י וגם מוהר"ם לא הביא דברי ר"ת רק המרדכי הביאו חזק יש להוכיח מהגמ' שמהר"ם לא כתב מרבינו חס ח"ל הגמ' פ' הח"ל וכתב מורי שיחיה שאין זמן כו' עד ופי' רבינו חס עד ומיהו כתב מורי כו' ואם פי' ר"ת היו דברי מהר"ם איך חזר ואומר וכת' מורי ע"ש וק"ל אלא אדרבא כתב ושדו ביה נרגא כלומר שאין ממש בדברי ר"ת ואפי' ח"ל שהמ"ל שהם דברי מוהר"ם כמ"ש הרב יצ"ו הכל הולך אח' החתום וסוף ומסקנת החוס' והלכות גדולות והמרדכי והרא"ש והרמזים שכולם עולים בקנה אחד ובסיגנון א' וכוונת א' רק זה מבאר יותר חזק מעט מזער וכן החוס' בפ' הרבי' כתבו דהוי א' ובפ' זה בורר כתבו אחר ואפש' הא' ממהדור' שנייה והאחר ממהדור' שלישי והספר מזוהר גדול אפשר לא ראה רק מהדורא קמח' מהחו' או הן הגהות מגליוני החוס' או מהאחרונים אבל הכל כוונה א' למעיין ומה שכתב הסמ"ג בשם ר"י מסתמ' טעות סופר ור"ה לומר ר"ת שהוא מריה דשמעתחא ועוד נראה דבג"ד אפי' ר"ת מודה כיון שהדיין הא' הוא בעצורת הנחבע ולא שב מדיעתו ודיין אחר מחמשה שחזר בו בעבור ששלשה דיינין כנגדו ולא שב מדיעתו שכן חסם שמה ועוד י"ל שאם היה רואה ר"ת היש מפרשים היה מודה להם וכ"ש שהיה להרמב"ם ולפי' הנמקי' כתב שהראב"ד כרבינו חס וכן כתבו המפרשים ובפ' הרבי' כתב וכו' הראשון' מסתמא רואה לומר תחילה החוס' והסמ"ג והוסף שם הרשב"א והרב רבינו משה והרב רבינו יעקב

המתלוק בלגלוג דכתב בהדיא נמקי יוסף פרק הרבי' אבל האומר בעונה שמה טעיהם שאינו מלגלג ולא חושדו לרשע למטה משפט כמו שדקדק הרמב"ם בלשונו הא' חס ושלוש דמשמתיק ליה דלקמן חדע שלא מונה בכלל כ"ד דברים שמנדח להאומר הודיעו מאזה טעם דנחויי אבל המלגלג הוא בכלל הכ"ד דברים וז"ל הרמב"ם פ"ו מהלכות סהדרין שיש שנתעלמו בזין אחד אומר נדון כאן ואחד אומר נעלה לב"ד הגדול שמה יטעו אלו הדיינים והשתחא קשיא טובא על לשונו בשלמא דנקט שנתעלמו יחא שהוא לשון הגמרא ורב רבו רי"ף ואין שייך לומר כופין רק על לשון החורף שנתעלמו אבל לב"ד הגדול למה שיהא שאין בכל הסוגי' בגמ' ובהרי"ף חזר ב"ד הגדול רק בסוף הרי"ף:

ועוד מה לו לפרש לומר שמה יטעו אלא בורח מדיוקן של ר"ת ומרגיש קושיחו למה קבעה כאן החלמוד ועל רבינו חס קשה ולדידיה מי יחא למה קבעה כאן ואם הוצרך לשאול כו' ולפירוט הרמב"ם אחי שפיר למה קבעה ואם הוצרך כו' ולפי שמדבר מהירא ורך הלכב ולא בסרבן ומלגלג רק אומר שמה יטעו בענות דק רחף וראיה שאומ' לב"ד הגדול דהיינו מקו' הוועד כמחכ' בגמ' לפירוש הרמב"ם ששם הכל דק ולכן פירש שמה יטעו כלומר שאינו מלגלג וחושד אבל הבליעל לא דק דק ירוף והשתחא אחי שפיר ואם אמר הודיעו למה קבע החלמוד כאן כלומר אם נשמר בדעתו שעדיין ירא שמה טעו כיון שהוא ירא כוחבים וזאתי' למה לא יכתבו כיון שאינו מן המלגלגים רק מבקש תועלתו ואולי ימלא והשתחא אחי שפיר ואם הוצרך כו' כלומר ואם אחת שאינם יודעים הדין כמו שהיה ירא כוחבין ושולחין אבל מפי יראתו לבד בתחילת דין כ"ל אח' כוחבין ושולחין וג' מחלוקיות בפ' הסוגיא בדבר לרש"י החובע בליעל והנחבע רואה ללכת לוועד כדי שיחבייש החובע כדפי' החוקף כו' שיהא בוש מהם ולדידיה נמי אחי שפיר למה קבעה החסר לעיל החלמוד פה דהכי פי' החוקף כו' ומתעלמים שהאחד רואה בוועד כדי שיחבייש כופין כו' ואם אמר הודיעו מאזה טעם דנחויי כלומר אפי' אחר שדנו אומר הודיעו מהיכן דנחויי ואיך לוועד אולי יחבייש כוחבין וזאתיין וכ"ש אם אומר שמה טעו דשכיחא והוי"ל זה נהנה וזה לא חסר דכופין על מידת סדום דלעיל רב הונא מכתף עשרה גברי וכמה פעמים אמרו ליה לרב ר"כ ור"א דינא הכי ושתיק רב ש"מ דטעות שכיחא ותלמיד ותיק על פניו ויכיה ולהרמב"ם החובע והנחבע לדיקים רק יש לו ספק בעלמא

ללא דסברי כר"ת רק בענין שאין לר"ת לפ' הטעם לב"ד הגדול ובדלתי שסם נודע הכל בציורו וזוה דוקא החכר הרמב"ן שם והוא דבר פשוט לכ"ע כשאומר צפי' רז"ה ללכת לב"ד הגדול שידעו וצדיקים לכל בלי כתיבתם: וענה בעוונותינו אין ב"ד הגדול שידעו אם לא יכתבו צפי' שרבו הדעות והחשובות אין מספר כו"ל: ועוד י"ל שר"ת מודה להרמב"ם שאם שאלו בעניה שאל טעיהם שכתבין לו אבל אם חושד א"ל לחת לו רק רגלים לטעונו כח"ל נמלא שר"ת והמ"ג והראב"ד ונמקי' ורי"י סברין שא"ל לכתוב כשהשדים ורי"ף והרמב"ם והרא"ש והרמזים ומסקי' הסוס' והגמ' והמרדכי אינם מחלקים וחו' לא מיד: ועכשיו שאין לנו ב"ד הגדול מי שאומ' עכשיו הודיעונו מאיזה טעם דנהונו אין דעתו רק להראות לחכמים ולתלמידים ותיקן כח"ל מרב כהנא ורב אשי שהשתיקו לרב כח"ל ולא ללכת לוועד וכן לר"ת להודיעו הטעם והרצויה ברורה מהגט מנירון שנמלא פה תשובה מגדול הדור להחיר האשה מיד וכל תלמיד ותיק שראה ראייתו יודע שהיא שגה שילאח מלפני השליט וכן לא עשו ענה מעשה על פיו ואם היה כותב בקצרה והיתה בלי ראייה היה נעשה מעשה שנית על פיו כאמור אין בודקין מן המוצח ולמעלה: ולפי דברינו הח"ל אין לר"ת דברי הגמק"י דברי קבלה דכתב הח' השלם כמוהר"י כהן י"ה שהרי לא נאמר רק על הגאונים וגם אין לר"ת לדרוש סמוכים בסוף זה בורה כדכתב החכם הח"ל כדשיב הרמב"ם בהלכו' מוזהר ו"ל וכי דרשיתו סמוכים בתלמוד ע"ש במגדל עמ' וז"ל למסכניו נפשין על ר"ת ולהוציא הרי"ף והרמב"ם מפשטן דלפירושו ר"ת ק"ק שהגמ' אינה מחלקת צד כופין לאין כופין ולפי' הרא"ש שהוא בחרחה הכל אחי שפיר ואפי' היה לר"ת למסכניו נפשין על בחרתי יש למסכניו ולא על קמאי:

ועל מה שכתב הרב י"ה שב"ד מלפני הוי כב"ד גדול שאין כמוהו ואין שייך לומר הודיעונו מאיזה טעם דנהונו שלמי יכול להראות אחינא אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר כאמור יש חילול ה' אע"פ שכבר מפורסם ואם לא אומר כבר רבו זוחווי הלב וכל א' יאמר אני ואפסי עוד אין לר"ת לומר מאיזה טעם דנהונו ונמלאו הבחי דייס מקולקלים ויוצאו מעות וגם ינדו למי שאין ראוי על ק הארס לר"ת להתחיל בשבט ולסיים בגנות בעוונותינו והוא שלפי מה שכתבו ו"ל בשלהי פ' זה בורה שב"ד הגדול הוא גדול הדור עכשיו רבי מחתיה ברומיים כלומר שכ"ע מודו שהוא הגדול אע"פ שהוא ברחמי אמנם עליהם נאמר עס כו' אבל מה נעשה שמרוע סדר וחלול ה' הם צפי הבריות כקטני הארץ ארץ ע"פ שהם החכמים הממוכמים:

ואם דין ב"ד הגדול להם א"ל הקבלות הקדושות עברו בכל תשחית שכתב ספר מנחות קטן סימן קע"ג בלא תשחית ו"ל החרטנו בזה שלא לפור ממון לריק אפי' שזה פרוטה וזוה הלילה פרו הק"ק י"ו' שלשים דוקאטוי לעשווי ובאמת העדה כולם קדושים כאמור כל החכמים או רובם לומר זו אסורה לך שדלתי יגרש בלי אויבינו פלילים ואם ב"ד הגדול הם אינה כבודם ומוראם שלא הביאו לעזרת ה' יד החכמים החוקים לדתו ולהחרימו או לחתום עליו מרורות על ההוא גברא כמו שכתבו על ק"ק פלוניא:

ועוד וכי ראוי שב"ד הגדול ימנו לשוחט פ' לשחוט לכל הק"ק י"ה חקיים ויושבים בישיבה ששם מסוף העולם ועד סופו יכריזו על הבשר ההוא שלא לאוכלה וכי יש חילול ה' שלא תחגודרו גדול מזה או צפי' מידנו לא שפכו לעבדו מזה ידיכם שפכו דם החלל הי"ד וכיוצא בזה דרשו חכמים שלמים באזני הק"ק י"ו' ביום נפילת הבית בפרשת אחס המיתס את עס ה' והאריכות בזה פוגם ונפגם אם אמרתי אספרה כמו כו':

ועל מה שכתב הרב י"ו' שהכל מריצים שאלוהיהם זהו גזרת הכתוב ונעו מים עד ים וכדי לאפשרי גברי

ללא דסברי כר"ת רק בענין שאין לר"ת לפ' הטעם לב"ד הגדול ובדלתי שסם נודע הכל בציורו וזוה דוקא החכר הרמב"ן שם והוא דבר פשוט לכ"ע כשאומר צפי' רז"ה ללכת לב"ד הגדול שידעו וצדיקים לכל בלי כתיבתם: וענה בעוונותינו אין ב"ד הגדול שידעו אם לא יכתבו צפי' שרבו הדעות והחשובות אין מספר כו"ל: ועוד י"ל שר"ת מודה להרמב"ם שאם שאלו בעניה שאל טעיהם שכתבין לו אבל אם חושד א"ל לחת לו רק רגלים לטעונו כח"ל נמלא שר"ת והמ"ג והראב"ד ונמקי' ורי"י סברין שא"ל לכתוב כשהשדים ורי"ף והרמב"ם והרא"ש והרמזים ומסקי' הסוס' והגמ' והמרדכי אינם מחלקים וחו' לא מיד: ועכשיו שאין לנו ב"ד הגדול מי שאומ' עכשיו הודיעונו מאיזה טעם דנהונו אין דעתו רק להראות לחכמים ולתלמידים ותיקן כח"ל מרב כהנא ורב אשי שהשתיקו לרב כח"ל ולא ללכת לוועד וכן לר"ת להודיעו הטעם והרצויה ברורה מהגט מנירון שנמלא פה תשובה מגדול הדור להחיר האשה מיד וכל תלמיד ותיק שראה ראייתו יודע שהיא שגה שילאח מלפני השליט וכן לא עשו ענה מעשה על פיו ואם היה כותב בקצרה והיתה בלי ראייה היה נעשה מעשה שנית על פיו כאמור אין בודקין מן המוצח ולמעלה: ולפי דברינו הח"ל אין לר"ת דברי הגמק"י דברי קבלה דכתב הח' השלם כמוהר"י כהן י"ה שהרי לא נאמר רק על הגאונים וגם אין לר"ת לדרוש סמוכים בסוף זה בורה כדכתב החכם הח"ל כדשיב הרמב"ם בהלכו' מוזהר ו"ל וכי דרשיתו סמוכים בתלמוד ע"ש במגדל עמ' וז"ל למסכניו נפשין על ר"ת ולהוציא הרי"ף והרמב"ם מפשטן דלפירושו ר"ת ק"ק שהגמ' אינה מחלקת צד כופין לאין כופין ולפי' הרא"ש שהוא בחרחה הכל אחי שפיר ואפי' היה לר"ת למסכניו נפשין על בחרתי יש למסכניו ולא על קמאי:

ועוד ראייה שיוכל לומר הודיעונו מאיזה טעם דנהונו מב"ד גדול לב"ד קטן ממנו מרב פ' יש נוחלין דאמר לרב פפא ולרב הונא כי אחי פסקא דינא דידי אדידיבו וחזויהו ביה פירכא מיקרע כו' והרנא ביה כו' לא תקרעוניה ש"מ שהתלמיד מחזיר לרב מדינו ואם הנחצע שאומר הודיעונו מהיק דנהונו מייב שמחא א"ל כ"ש הקורע פסק לרבו ומה ל"ל להם לא תקרעוניה וא"כ ש"מ שב"ד קטן ממנו יכול להוכיח לב"ד הגדול שטעו רק שלא ישאל כמלגלג כך ל"ל:

ומהגמ' יש להוכיח בהדי' שהרמב"ם לא ס"ל כר"ת שלא כתבו כמנהגם וכר"פ הכא נמי היה להם לכתו'

אע"פ שאינו שואל מאיזה טעם דחויי לריך לאודועי ומיחו יש לדחות דהכי קאמר כי האי ודאי לריך לאודועי אע"פ שאינו שואל מאיזה טעם דחויי אבל בעלמא אי שאל אין אי לא לא היה מדבריו בודאי נראה שסברתם כר"ח דדוקא נחשמו כותבין וכותבין לו מאיזה טעם דכותב אבל אם דנו אותם מרעונם לא דכתבו בחלחלה הדבור דדוקא היכא שנחשמו בו נראה דאין לו בזה ספק מדלג אמר משמע כמ"ש באותו דיבור בעלמא בההוא עובדא דתרי כותאי דקאמר וק משמע דהביא שזברה בלידה ומיחו בו וכוונתם ז"ל מדקא בעינן הכא גבי נחשמו נראה בודאי דדוקא הוא ולאמר אח"ך וכן משמע כלומר וכן הוא המשמעות היותר נראה מההוא עובדא דתרי כותאי אלא שיש לדחות אותה כמו שאמרנו ומיחו יש לדחות אבל הראייה הראשונה במקומה עומדת ואין בה שום דחויי וזה הוא כונתו באיזהו נשך ג"כ וכולא מהדורא אחת היא וכן פסק סמ"ג בשם ר"י ואין לנו לומר שסמ"ג לא ראה כי אם מהדורא קמא דכבר כתבתי דכולא מהדורא אחת היא וכן אין לשבש הספרים ולומר דמסתמא טעות סופר הוא ולהחליף במקום ר"י ר"ח כי אם נשבש הספרים אין לדבר סוף וכ"כ המרדכי בשם רש"י ז"ל ואין לנו לשבש הספרים ולומר שראוי להיות ר"י בשביל שלא מלינו שכתב בסוף פ"ז זה צורר על זה שום דבר כי אפשר שמדמן לו איוה שאלת חשובה על זה כי בלי ספק היו מרצין לו שאלות הרבה ומכ"ש שאני אומר שכתב רש"י ז"ל בסו' פרק זה צורר על זה כל צורנו בקוטר כמנהגו כמ"ש לקמן בס"ד וכו"ל שסובר המרדכי ולא מספקא ליה שכתב ופי' רש"י דהא דכותבין בו וכתב א"כ נרא' מדלג קא בעינן אלא בנחשמו ועוד ראייה מפ' איזהו נשך גבי הגבו תרי כותאי :

סימן יט
 בוצינא דנהורא מעיין ונבט מקור חכמה רב וחובל בים החכונה מוטיב שגרה במלחמה של חורה הרב המובהק נר"ו בהתראות לעיוני טורי שלחתיך נשחומתי וארעיד כי איך תחגלה ותחרתה השכת עיני שכלי ומיעוט נוגה ירחי לעיני המאור הגדול המאיר והמורח מפעם זיו שמש הורתך הרמה ומה יענה יחוש כמוני לפני ארזה שבחבורה לזו מה יוסיף להבחין אמרי בינה לפני כבוד חרותך ולולי כי בושתי ויכלמתי מלסרב למאמרך ולהשיב מלחתיך אחר כמעט כליחי ידי מחמוך שבטו סופר :

אמנם קראתי עלי הפסוק הזה והמכשלה הזאת תחת יריך כמ"ש חו"ל אין אדם עומד על דברי חורה אלא ח"כ נשאל בהם גם חר"ז לא הביישן למד לכן שמתי פני כחלמים להשיב על שאלת כ"ח וידעתי גם ידעתי כי לא נתכוון כ"ח כי אם לחנך אותי גם אני ששתי עליהם כעל כל הון על כי הביאותי עד הלום ותחשבני לכך ובחסד כ"ח נבטחתי כי כאשר יעבור על שגגת מה אשר שגיחתי ילמד עלי זכות ויורני מדרכיו ודרך שקר יסיר ממני :

חחילת דברי אדוני וימא שהרמב"ם וממנו נשמע להר"ף דסברי יכול לומר הודיעוני מאיזה טעם דחויי כו' וללא כרבינו חס' בו ואז"ל הר"ש והטור דבתראי אינון והלכה כבתראי ואפי' במקום רבים וכן הטור והחוס' והמרדכי ולפחו' מספיק להו עכ"ל :
 ולי נראה דליבא דחוס' בודאי לא מספקא להו אלא סברתם דר"ח כדמוכה בפ' זה צורר ואם אמר כתבו ותנו לי מאיזה טעם דחויי בו' ודוקא היכא שנחשמו לרן אבל בעלמא לא וכן משמע באיזהו נשך גבי תרי כותאי דעביד עיסקא דאמר ליה חוינא דבתר ידי קא חויל מר וקאמר כי האי ודאי לריך לאודועי

אמר ח"כ אמנם יש לדחות דהכי קאמר בו' ונראה דמה שכתב וראיה מדלג קבעין אלא בנחשמו הם ראייה בפרק הרביעי אמנם יש לדחות כלו' הראיה האמתית מדלג קבעין אלא בנחשמו אבל לראיה האחרת יש דיחויי ואע"פ שנאמר שמה שכתב וראיה מדלג קבעין שהם דברי רש"י ז"ל כיון שכתב דיחויי בראיה השנית ולא כתב דיחויי בראיה הראשונה נראה שסובר כותביה וכן כתבו הגהות בשם ח"ו וכן דעת הרשב"א בנחשבה וכן דעת הנמקי יוסף בשמו ובשם הראב"ד והר"י והרב רבינו נסים ח"ו"ל נגון דא לריך לפרש הטעם כדי שלא יחשדו

להקשות אותה ולתוך תרי אמורתי ואליצא דר"י ומדלל
הקשה ותיך זה התיוך נר' שאינו ענין א' ול"ק
מדיוה אדיוה:

ועיד קשה דאמ' אחר נמי רב ספרה אמר רבי
יוחנן שניס שנתלמו נו' ואם הוא אמת להחוקף
ונתלמו ענין אחד הם הים לו לבעל התלמוד לומר
ואחר נמי אבל אמר אחר נמי להורות שני ענין א'
אלא ענין אחר דוהא לוח שאות' רבי אלעז' לכן נראה
לי שפי' הסוגיא כך החוקף את הצירו נו' פי' שהאחד
הוא אלס וסרפן ומטרים את הצירו ומתמיט ממנו זה
שאומר יך לב"ד הגדול הוא בשביל מתפחד שאל
ידון כן יבוא עליו בטענות כוזבות ואולי באותן הטענות
יפסיד הדיון שאין לדיון אלא מה שעיניו רואות לפיכך
רואה לילך לב"ד הגדול כדי שיחביים ולא יבא עליו
בטענות כוזבות ואין כוונתו לחסוד הדיינים רק כדי
שיחביים ויודה על האמת ולפיכך אמר רבי יוחנן שסופין
אוחו לילך עמו למקום הוועד מאחר שהוא סרפן ואין
כוונתו של זה שאומר יך לב"ד הגדול ה"ו לחסוד
הדיינים אבל מה שאמר בסמוך אמר רב ספרה אמ'
רבי יוחנן ב' שנתלמו נו' מיירי כשניסה אלמים
ומטריס זה את זה ול"כבודתי כשהאחד עושן יך לב"ד
הגדול ודאי אין כוונתו שיחביים דכמו שהצירו אלס וקשה
קך הוא נמי אלס וקשה ואינו מתפחד ממנו שיבוא עליו
בטענות כוזבות אלא דעתו לקבער ולהסוד הדיינים
ולומר שמא יטעו וכן מוכח בסמוך דכתב על זה ואם
אמר כתבו לי מאיזה טעם דתחתי נו' דירחה שכוונתו
כשאמר מעיקרא יך לב"ד הגדול היסוד כוונתו לחסוד
הדיינים ועוד אם כוונתו כדי שיחביים קשה כמ"ש למעלה
דמה לו לשלול נו' והסתח' ל"ק רבי יוחנן מדיוה אדיוה
וכן אחי שפיר למה אמר אחר נמי ולא אמר וכן
איתמר נמי לפי שאינו הדיון עמו שאמר למעלה ומה
הקבץ בעל התלמוד כן ואם הוהך נו' הוה צורר לפי
סיון שמתא' אמת שאינם יודעים הדיון הייתי לומר
שהדיון עמו וסופין אוחו לילך לב"ד הגדול קמ"ל דאפי"ס
אין שומעין לו אלא סופין אוחו וכן בעירו ואם הוהך
דבר לשלול כותבין ושולחין נו' ומה ל"ל שהיא סברה
רש"י דכתב גבי החוקף נו' החוקף את הצירו לון ואין רוגה הצירו
בעל דין קשה ומטרים את הצירו לון ואין רוגה הצירו
לדון כן אלא למקום וועד הלמדי המיס הרבה שיהיה
זה בוס מהס וגבי נתלמו כתב נתלמו שטעו קשין
זה לוח עכ"ל:

ותיך בלשנו הק"ר והנה שאמר למעלה החוק' נו' בעל
דין קשה ומטרים את הצירו לומר שהאחד הוא אלס
וקשה ומטרים את הצירו ולומר אח"ך ואין רוגה הצירו
לדון כן אלא למקום וועד ח"ס הרבה שיהיה זה בוס
מהס לומר שכוונת זה שאמר יך לבית הוועד הוא לפי
מתפחד סיון שהוא אלס וקשה ומטריחו יבא עליו
בטענות כוזבות ואולי באותן הטענות יתחייב שאין לדיון
אלא מה שעיניו רואות ורואה לילך לבית וועד ח"ס
הרבה כדי שיחביים ולא יאמר אותם הטענות הכוזבות
ולפי שזה אלס וסרפן וצירו שאומר יך לבית הוועד
אינו לקבער ולהסוד על הדיינים רק כדי שיחביים ויודה
על האמת בעבור זה אמר רבי יוחנן כן סופין אוחו
וילך עמו ולמטה גבי נתלמו כתב נתלמו שטעו קשים
זה על זה כלומר שיהיה אלמים וקשים ומטריס זה את
זה ובעבור זה בכלן אפילו רבי יוחנן מורה שסופין
אוחו וכן בעירו לפי שאין דעתו של זה שאומר יך
אלא לקבער ולהסוד את הדיינים לומר שמא יטעו כמ"ש
למעלה בארוכה זה יראה לי שהיא כונת רש"י ז"ל
אלה שקר בלשנו כמתנה ומלח נתלמו מוכיח שיהיה
אלמים וסרפנים ולא לדיקים כלומר מתלמדים בקטנות
וערסים זה את זה נמצאת למד שפי' ב' שנתלמו מיירי
כשניסה אלמים וסרפנים ולא לדיקים וכוונת זה שאומר
יך לבית הוועד להסוד ולומר שמא יטעו דיון וכ"כ
דעת הרמב"ם ז"ל פ"ו מהלכות סנהדרין ח"ב ב' שנתלמו
אחד לומר דיון כן ואחר אומר יך לב"ד הגדול שמא
יטעו הדיינים הנה שכתב ז"ל שדעת זה שאומר יך
לב"ד הגדול הוא לחסוד הדיינים ולומר שמא יטעו וכתיב
כן לפי שאם הוא כדי שיחביים קשה לרבי יוחנן מדיוה
אדיוה הקוסיות שכתבתי למעלה ומיירי כשניסה
אלמים וסרפנים ולא לדיקים וגם זה שאומר כתבו לי
מאיזה טעם דתחתי אינו מדבר בעונה לומר אולי טעיתם
וכו' בשביל שהוא רך הלבב דמ"כ הוא הדיון קשייא
לדכתיבו וכן מדנקט בלשנו נתלמו נראה שהוה כר"ס
דדוקא נתלמו כששלל מאיזה טעם דתחתי כותבין ונתחין
לו אבל בעלמא לא ואין לומר מדנקט לשון הנה' ולא
פיר' יראה שאינו סובר כר"ס דאדרבא אם היה סובר
הפך ר"ס היה לו לפרש בלשנו באופן שמשמע מדבריו
דללו דוקא נתלמו מאחר שמשמעות לשון הנה' כר"ס
כמ"ש המפרשים וכ"ל מדברי הרמב"ם ז"ל שאם שאל
מאיזה טעם דתחתי לב"ד הגדול שאין כותבין ונתחין
לו מדלל כתב גבי ב"ד הגדול ואם אמר כתבו לי מאיזה
טעם דתחתי כותבין ונתחין אלא דאדרבא משמתיין ליה

עדמא דדינא אדרבא משמחין ליה כו' וע"ג דאמרין בפ' זה בורה שמי שהיה רוצה ללכת כרוצבין ונותין לו מ"מ החס אין כותבין מטעם פ' ומראה פ' הנה מדהוקשה לו מפ' זה בורה גראה שהסוה מי ששאל מאיזה טעם וראה דנחוי למי שמתלונן דלמ"ה מאי הוקשה לו שמי החס דלוינו מתלונן כמו בהאי דהכא דאמר חוי מר דבחר דידי קא אילל לאלא ודאי מדהוקשה לו והולך לתוך דהס אין כותבין מטעם פ' ומראה פ' גראה דהשאל הורוי מאיזה טעם או ראה דנחוי נקרא מלגלג ומשמחין ליה כמו המתלונן וכן נמלינו למדין מכאן למפרשים שכוברים דאין כותבין ונותין מאיזה טעם דזוהו אפי' בלא ראה לאלא למי שכפו אותו ודן בעירו אבל לבא מעלמו לדון אין כותבין ונותין שמי ששאל מאיזה טעם דנחוי לב"ד בלי ראי' דמשמח' ליה דמה לי שאל מאיזה טעם או ראה דנחוי במקום שפסוק ומה לי שאל מאיזה טעם דנחוי במקום שצאו לדון מעלמם וכו' מסוף לשון אליבא דמפרשים שכתב כן כתבו הרשב"א והראב"ד ז"ל וכן דעת הראשונים ר"ח והראב"ד והר"י שאין כותבין מאיזה טעם דזוהו אלא למי שפסוק דוקא וכן למי שמתלונן אחר הדין היכא דליחא חשדא דלא מודעיין ליה אלא אדרבא משמחין ליה :

נמצאת אומר בב"ד שאין כותבין ונותין לו מאיזה טעם דזוהו מכמה פנים הא' דיש לנו לפסוק ככל אלו הפוסקים שכתבתי למעלה שכוברים דאפי' לב"ד הקטן אם צאו לדון מרונם אם שאל מאיזה טעם דנחוי אין כותבין ונותין לו ונותין בידן שלפנינו כבר צאו לדון מרונם והב' שכב' כתבו לו בכתב הדין עם הטענות של בעלי דינים בלי ראיות וכבר כתבתי בשם ר"ח והראב"ד והר"י והרמב"ן והרשב"א והר"ן ומק"י דאפי' כשפסוקו אין כותבין ונותין לו מאיזה טעם וראה דזוהו והג' שב"ד גדול ומומחה לרבים כמו בואת המדינה כודע ומפורסם לכל העולם אין כותבין ונותין לו כמו שכוונתי למעלה וע"פ שהדין אי מהס מסייעו במקום א' או ד' אין נחשב כי ב"ד הגדול מי היו הולכים אחר הרוב וכשהיה הדין יוגא מרובס ויהי אחד מהס שואל כתבו לי מאיזה טעם דנחוי ודאי לא היו כותבין ונותין לו וכבר כתבתי למעלה שבזמן הזה ב"ד הגדול ומומחה לרבים דין ב"ד גדול יש לו והסס ילוינו משגיאות אמן : עמל הוא בעיני לבטל הזמן ללכת בדרך זה שבררת כי אין אלו אלא מעשה נערוח ואיבוד זמן : להחזיקה עם המכויס הדברים הגלויים לרוחי השמש

דודאי חושפה הוא ומלגלג על הדיינים נקרא והמלגלג על הדיינים כבר כתבו רח"ל בב"ד מדנין : וב"ל דהרא"ש נמי יורה דהיכא ששאל לב"ד הגדול כתבו לי מאיזה טעם דנחוי דאין כותבין ונותין לו דמלבד שהיא סבר' דאין כותבין ונותין למי גראה לזולתם מסונייה הגמ' ג"כ גראה כן דהיכא ששאל לב"ד הגדול הורוי מאיזה טעם דנחוי דאין כותבין ונותין ללא מלינו בכל הסונייה ולא בכל החלמוד דמישמחית שוס אימורא דאמר שאס שאל לב"ד הגדול הורוי מאיזה טעם דנחוי דאין כותבין ונותין : נמצאת אומר דאף הרא"ש יורה שאס שאל לב"ד הגדול מאיזה טעם דנחוי אין כותבין ונותין וכן הדין בעלמו בזה הזמן בב"ד מומחה לרבים כמו בואת המדינה כודע לכל ושומעם הולך בכל הארעות דין ב"ד הגדול יש להס בזה וכמו שהסוה אותס הרמב"ס ז"ל בפ' עשירי שהזכר למעלה ח"ל וכן הדין בזמן הזה שאין שם ב"ד הגדול אבל יש שם מקומות שיש חכמים גדולים מומחי' לרבים ומקומות שיש תלמידים שאינם כמותס כו' וכן כתבו ההגהות בשם התוס' וספר המלכות וכ"פ נמק"י א"כ מאחר שדין ב"ד הגדול יש להס השואל מהס מאיזה טעם דנחוי אין כותבין ונותין לו אדרבא משמחין ליה דגברא דמפקר צבי דינא ומלגלג על הדיינים נקרא וכן כתב נמק"י יוסף בפ' הרב' בשם הרשב"א ור"ח והראב"ד והר"י דאפי' בב"ד הקטן כששאל מאיזה טעם דנחוי במקום שחשעלמו וכפסוקו לדון בעירו או במקו' שלא כפסוקו אלא שצאו לדון מרונם ושאל מאיזה טעם דנחוי משמחין ליה כגון דה' כו' אריך לפרש הטעם כדי שלא יחשדו אבל בעלמא היכא דליכא חשדא אם היה מלגלג לה מודעיין ליה עמא דדינא אדרבא משמחין ליה דגברא דמפקר צבי דינא וע"ג דאמרין בפ' זה בורה שמי שהיה רוצה ללכת לדון לב"ד הגדול וכפסוקו ודן בעירו אם אמר כתבו לי מאיזה טעם דנחוי כותבין ונותין לו מ"מ החס אין כותבין לו מטעם פ' ומראה פ' וכן כתבו הרשב"א והר"ן וכן דעת הראשונים ר"ח והראב"ד והר"י ז"ל דאין כותבין ונותין מאיזה טעם דזוהו אלא למי שפסוקו דוקא וכן למי שמתלונן אחר הדין היכא דליכא חשדא דלא מודעיין ליה אדרבא משמחין ליה הנה גראה בבירור דאפי' כשפסוקו ב"ד קטן ודזוהו בעירו שהדין זותן שכותבין מאיזה טעם דזוהו אם שאל מאיזה טעם כו' דאין כותבין דהדרבא משמחין ליה ונקרא מלגלג דכתב אבל בעלמא היכא דליכא חשדא אם היה מלגלג על הדין לא מודעיין ליה

כוונתך ושניוחד תמיד ועוד מלד אחר דברך סותרים
 את דברך שכתבת ואני כתבתי דעתי להלכה אבל
 למעשה הזכאי על פי הרוב זכאי מלבד שגם על הדיבור
 הוא יש לדון מי גבר יעזוב ק ובי כהלכה היינו נושאים
 וטוחנים שהיית כותב להלכה ומי בקש זאת מידך:

ועוד שכשהשגנו עליך למה עברת על לא יאמר
 אני הוא המזכה הכחשת המוחש ואמרת לא אמרתי
 דבר לבעל דין ומה אמירה גדולה מהיות נמנה מלוועד
 עם הדייני לגמור הדין והבעל דין אמר בפה מלא כי
 אמרת לו שאתה הוא המזכה אותו ועירי ושכני ידעי
 שאתה הוא המזכה ואת הכל הכחשת וכשראית עמך
 מנוחה מטענה זו ומטענות אחרות שהשגנו עליך שאין
 לך בית מנוח פייח לשלוח פתקאות להתלות בהבלי
 השוא אשר לא יועילו ולא יולו כי אתה המה כי בן דרך
 המחשקשים לחלוח עצמם פעם בזה ופעם בזה כי
 חושבים להגלל בכך ולא יועילם ולא יולם בזה ולא
 באותו כי השי"ת נתן לאדם עינים לראות ולב להבין
 בין המחשקשים ולנחשים במעגלותם לזולתם ומ"ש אם
 לא יעשו פשרה ביניהם הן אלה קצת דרכי רוב דייניך
 כמו שמפורסם אפי' לחינוקות שבעריסא שכשהפך
 לזכות את מי שהוא חייב בדון אתה אומר כיוצא בדברים
 הללו וע"י כך נוטל קנין משיהם לעשות פשרה ביניהם
 כמו שיראה לך זה גול גמור כמפורסם והנה חסובתך
 שאר מעל והסחירותך והתרגון ושאוךך נסונו אחר
 ושחיקותך היה יפה לך מדבורך ומי יתן החרש חמריש
 ותחשב לך לחכמה כי באמת לא היה לך לב בשר ומעת
 שראית הקוגדרים ראשון שהשגנו על חלומותיך ועל
 דברך היה לך לקבלם ולכוף ראשך לדברינו ותחשב
 לך לחכמה כי כוסה קלון ערום:

ומה שהשבת על מה שכתבתי כבר דחק ביה
 נרגא כו' לא כוונת למה שכוונתי ומ"מ יהיה מה שיהיה
 כל הקריה הומה אבן מקור חזק ואע"פ שאתה מרגיש
 בקצת אתה מעלים עיניך ואיך שב מדרכיך שאתה חושב
 שגם בני אדם מעלימים עיניהם ואינו כן כי כל בעל
 אזנים חשמע דבר מאחרך לאמר לא זו הדרך ולא זו
 העיר:

ומ"ש וה' יתן בלבבנו אהבתו ויראחו באח
 מאד שתקובל חפלה זו את כל זה ויכני ה' ^{טו}
 חל"י שהכרחתי לכתוב הנראה לי משום ^{טז} זה הולך
 חוכים אם חשמע שמע ואם חחדל לבי ^{יז} חשא ואני
 את נפשי הללתי:

לא לשון בקשה אם יהיה באו ^{יח} זו אתה דיבור

6*

ומ"מ מפני שחששתי פן תחפאר עלי הוכרחתי ללכת
 ממחילתי ללכת בדרך לא נסיתי והשבתי לך פעמים
 שלש ומעתה אם חוסיף לכתוב לא תקוה ממני שהוסיף
 להשיבך עוד. תחילה דברי פיך כבר נאחזי אותך כו'
 כמה גדול כחך בניטוח להחללל במאח שקר וחלעג ואין
 מכלים זה דרכך מימי קדם להעמיד העולה על רוחך
 נגד כל חכמי ישר' לא בלדק ולא במשפט ולא חדחא
 היא לך ולא חדא היא לך כי מיו' שידעתי לא אמרת
 הדרי בי ואף כי איני חושד אותך שבלבבך רק פיך כי
 זה היה העדר גמור רק כי אתה רואה להחיהר בפני
 עמי הארך להראות שאתה גדול מאיחי לאו כל רבה
 ושאר חכמי החלמוד שהיו אומרים הדרי בי או דברים
 שאמרתיו לפניהם טענת הם צדי וכוונת בדברים אלו:
 ומ"ש כמו שכתוב במשנה ובגמ' ובפוסקים ולא
 השבת כהלכה עכ"ל. גם זה מכלל ההסחירות כי כבר
 פשוט הוא שאין מי שיאמר העדים חותמים ולא הדיינים
 ולא עלה על דעת חכמי המשנה והגמ' והפוסקים
 שיקום שום דין לומר לא אחסום אם יתחמו עדים דמאי
 איכפת ליה אם אין דברים בגו וכבר השבתי כהלכה
 שהבאתי ראיה מפרוזבול וטענתי טענה גלויה ומתקבלת
 בעיני כל הישר הולך שלא היה עולה על דעת כדברך
 בל"ד מאחר שהקמת עלינו את הבעג דין לשטון למרוד
 בנו שלא כדן ולא יקבל את הדין אם לא יראה החימתך
 מוכרח ומחוייב אתה לחסום כדי לסחום פה שטן ולא
 יטעון עלינו:

ומ"ש כי גם אחסם לא הייתם יכולים לחסום כו'
 אם כל כוונתך וידיעותיך ופירושיך הם על דרך זה על
 זה ידיו כל הדווים אם דבר אחסם היה מוקשה מהדעת
 כמו דבר זה לא היה אדם מכוין אליו מעולם שמה
 שכתבת ואני קרוב לחייבו בדון אם לא יעשו פשרה
 ביניהם גלוי וידוע לכל יודע בטוב לשון שאין במשמע
 לשון זה איני יודע ועוד שמה' שדברך בכוונת על
 הקדמת סחירת שרשי החלמוד דלא חיישי' לב"ד טועני
 וביח דיוח בחר בית דינא לא דייקי איך אומר איני
 יודע אלא הרי אתה אומר בפירוש יודע אני דברי
 חכמים ואני חפך לדון כדבריהם:

ועוד שדברך אלה סותרים דברך שאמרת לחכמי'
 שאתה מוכרח לחסום וכן תעשה ואח"כ כהחל באנוש
 החלח בהם שנפלת בצור עמוק מהסבא שחדשח לומר
 שאתה כאו' איני יודע וגלוי וידוע לכל יודעיך שאפי'
 היו נופחין אותך לא חאמר שאיך יודע ורחמנא לילן
 כי בזה היית פוחח ידיעתך בפני עמי הארך וזה הפך

על שילך ראובן שאמ' שיביא ראיה או עדים לראיה טענותיו וישמרו שיח למשפט דברים חמומים הם וכי למה צריך להודיע הדין והוא שהקר על פסולס ומלא שעדיין היו פסוליס פסול שאין בעדותם ממש' ומ"ש נראה שגם שכח שהביא עדים נאמנים ופסל את ב' העדים עדיין היה נזחן מקום לחקור על פסולס כו' כלפי לייא שלא כתב אלא עד שיביא ראיה או עדים לראיה טענותיו וזה בתר דהיינו שיביא עדים אחרים אבל העדים שפסלו נשארו בפסולתם:

ימ"ש עדיין היה נזחן מקום לחקור על פסולס אם היה אמת אם לאו ובהו נפסלו ושאר דברים מאחר שכח הדין שפטרנו מפי שלא נשאר לו אלא עד אחד פסוט וצחור שהקר ודרש שהעדים היו פסוליס כח"ל ומ"ש וכבר הביא מעשה ב"ד ממקום דירת האחד שהיה מוחק בכשרות הדבר פסוט שאין מעש' ב"ד זה מולאו חידו פסלות שפסל היום כמה שנים ואין הב"ד יכולים להעיד שלא היה מתחת ידו מיום היותם בר מזה' ומ"ש עוד והרמב"ם כתב בפ' י"ב שאם העידו בלא שהוא פסול כו' שנראה שהפסול צריך להודיע באזהרה דבר שהוא פסול כו' מאחר שהדין אחר שהם פסוליס ודאי העידו עליהם והודיעו לדין אלו עבירה עברו שהם פסוליס:

ימ"ש וגם שאולי נראה להם שהם פסוליס כו' וכי הדין סומך על מה שאמרו העדים ידעו שהם פסוליס והלא אין הדבר כן אלא העדים מיעדים שעברו עבירה פ' והדין חוקר דבריהם' ומ"ש וכן אנו נזהגין בכל בתי דינו גם אנו ראינו בתי דינים ולא נהגו כן ועוד דבר זה שאינו מצינו לא שידך לומר מנהג ומ"ש ובב"ד כיון שלא כתב הדין הראשון כמה פסולס נראה שלא פירשו כמה היו פסול' אותם וכמ"ש והב"ד עדים נאמני' לב"ד ופיסל את שני העדים ואע"פ שהיו נאמנים השבו שהיו פסוליס ואולי שלא היו וגם הב"ד שהחזיקם לפסוליס נאמנים האמין שהיו פסוליס וכבר כתבו הביח דין של אנדרזופלי שאפשר שפסלו במום שנראה שהכירו את אלו הפסוליס אע"פ שלא הוכחו בפסק דין שלא היו ראויין לפסול אחרים כי זה ראובן התובע מזכיר על פה מי היו הפסוליס וא"כ העדות שמעידים ראשי אוחו הקהל של אנדרזופלי שהיה מוחק להם בכשרות לכל דבר ולא נשמע שום דבר פסלות ח"ו הם מכחישים את הפסוליס האלו כבר וכתב שלא נשנה כאן ולא למלאת ייאר וכבר השבנו עליה:

ימ"ש וכבר כתבו דב"ד של אנדרזופלי שאפשר

שלא כרעך אל חשיה לבך אליו כי כן טבע הויכוח מחייב ואפי' אב ובוו געשים חוייבים ז"ל בשער ואת והב בסופה אך שים לבך לחוכמה דהבוקף אגרת זו כי מי אשר עשה לנו את הנפש הואת לא במרד ולא במעל אנו כותבין רק כי זה ימים רבים שלמים וכן רבים צועקים עלינו חמיד למה לא תתקנו את הנשמה שנעשה בעיר מקום המשפט שמה הטויה הדין לנאת המשפט מעוקל ע"י מה שמעשה האורה אפילו לזכות את הנכחי וה' הודע ועד כי אנו בושים ונלמדים כי הנוגע בכבוד אחד מהחברים בדבר זה נוגע בכבוד כולו שאימרוס הני רבנן דדברי תורה בידם כחומר ביד היוצר אל כל אשר יספוך יענו ומלא ש"ס מתהלל ולהיותו חוששים מהלבנת פנים וים שמה וקרוב לודאי שלא היו דבריו נשמעים על כן משכנו ידעו עד מה וקמדי היינו יראים כן נעשו על שתיקותינו על דרך אם לפיך גלוי כו' ואוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר ועשה שמתנגגלו הדברים אמרנו אולי הוא עת רצון ונהיה זוכין ומוכיס על כן הוכרחנו לכתו חוכמת זאת לבל נכנס לע"ב ואם כ"ת חכמה ודעת לתקן להסיר ממך עקשות פה בעיני שלא יהיה פוגה פה ומנפיק' וה' יתן בלבך ששמע לדברי הבורך אלה היועלים אוחך להנאתך ולטובתך נאם:

הינני ייפך דרבי

סימן ד

מאחר שהובררו שלשתינו לדינים מי החי' לשום אחד לומר לבעל דין אבי מוכה אוחך וכ"ס לתת בידו פסק היה להועד עמנו יחד ולשאת ולתת בדין ומה שיעלה על פי הרוב יאמר בשם כולם מדבריהם מדכה פ' כנראה שכתת משנת לא יאמר אחד מהם אבי הוא המוכה כו' וכ"ס בהיות כל טענותיו במויות על יסוד הפעו לזכות ליתבע לא בדרך ולא במשפט שהרי כלל גדול בדין המוליה מהבירו עליו הראייה ועוד כלל אחר דלא חיישי' לב"ד טועין וביח דניא בתר דניא לא דייקי ומ"מ שאמר שהגענו לזמן דדייגה מסק נפשיה להעלות בכח דברים. שלא ייתנו ליאמר כ"ס ליכתב אמרו לרווח אמרנו ולהשיב על דבריו אי לא למלא השבו:

כתב תחילה הדין הראשון היה נרדך להודיע כמה נפסלו אותם העדים אם מלך קורבה או פיסול דאורייתא או הרבן ואם הכיזיו עליה' או לאו או שמה עשו חשובה או חזרו ממה שעשו כפי מה שהיא חזרת כל אחד לפי הפיסול ומפני זה נשאר הדבר חלוי ועומד וכתב

פסול ומ"ש וז"ל: כ פסל בספק מפני ההכחשה כבר ביררנו שאין זו הכחשה ושאינו ספק אלא פסול וז"ל ומ"ש והסל' אחר שכל' שלא הוצא שהיה שומר פטר אוחו כו' כבר יראה מדבריו כי חשב ועלם בדעתו מה שכתבתי כו' אם ושלום לא עלה בדעתו כך לחשוך לדין הראשון ולהחזיקו בעונו' הפך הכלל שבידיו ולא כתב כן אלא לחומא דמילתא:

ומ"ש אבל מה שכתב שפטר אוחו מטעמים אחרים היה אריך גם הוא לפרש מה היו אלו הטעמים אחרים לשיטתו אולי לסתור כלל שבידיו כי דינא בחר דינא לא דייקן ולא חיישין לב"ד עושין ומ"ש כי הדיין הראשון שמע כל טענותיהם בפרט בחללת הדין כו' בהפך הוא כי כמה פעמים התובע אומר טענות סתם ובהמשך הדברים לפני הדין הווא' או לפני דין אחר אומר התובע דיבור שמתוך אוחו דבור יספר הנחשב דכ"ע לאו דינא ימירי והובאים שהדבור הווא' מביישם והוא כנגדם ומ"ש מזהם עעם היה יכול לפטור את שמעון כו' היה אריך טעמי' יותר לפטורו והוא לא הוכיח כמאן דליחזקו דמו לו חשב שהיה נמלא דין שיכחיש כללים שבידיו בית דינא בחר בית דינא לא דייקי ולא חיישין לב"ד עושין היה כותב הטעמים ומ"ש שאפי' למי שהיא סובר שאין שומעין למי שאמר הורוני מהיכן דחוני ולא בשחעלמו בדין אפי' הכי חייב לכתוב הטענות כו' אילו היה נמלא אהנו הוא היה כותב לי טעמים שהיו מתקבלים בעיני כל רואיהם כי מחוקק היה בכך ומ"ש אפילו הכי חייב לכתוב לו הטענות כו' ובבית הוועד יראו מעצמם כו' דברי תימה הם שהיו כשאריתם לשלוח לבית הוועד אבל ב"ד הדין הזה היה דין הקהל והוא היה בית הוועד והאות והמופת כי זה כמה שנים ספק הדין ופטר את הנחשב ולא חבב הורוני מהיכן דחוני כי אם עתה שמלא מי שיעשה שיצטרק לדבריו:

ומ"ש וב"ד הוא דין שחעלמו עליו אישטמיעתיה פי' שחעלמו עליו שאינו כמו שהוא סבור אלא פירוש שחעלמו עליו היינו ממי דאמרי התם בסמוך זה אומר דין כן וזה אומר יק' לבית הוועד וב"ד לא נחלקו בכך אלא שיהיה הסכמו וידון לפני הנס קהלס ומ"ש והיה יריך התם שהיה ב"ד השני לכתוב הנה' הטענות כבר השבנו על כל זה ומ"ש ולא היה לו שום טעם לדין השני לחוקק עג פסק הראשון כו' כבר כתבנו שלא חזק עליו אלא מפני שמע מי התובע דבר שחוקנו ופטר התובע ואילו היה הדין הראשון שומע הדבר ההוא י"ב היה פטורו:

שפסלו במומס יראה שהכירו את אלו הפוסלים שלא היו ראויים לפסול אחרים כמה רב גובריה שהספק של ב"ד נכתבו אפשר הוא געשה ודלוי ומודלוי של הדין הוא עושה ספק וכמו שכתבאר לעיל:

ומ"ש וז"ל העדות שמעידים ראשי אוחו הקהל כו' הם מחייבים את הפוסלי' האלו אילו היו אומרי' עמכם היינו בלוחו יום ובלוחה שעה שאחס אומרים שעברו אוחה עבירה ולא עברה הוה הכחשה אבל בעיני זה פשיטא ללא מיקרי הכחשה ועוד שאע"פי שהוא מחוקק אללס בכשרות כבר אפשר שבלכתו לעיר אחרת עבר ובני עירו לא ידעו ואין אומרים למי שלא יראה את החדש יבא ויעיד כו' ומ"ש וגם כי כתב הרמב"ם שהוא ספק פסול כו' וב"ד ספק זה יהיה ודלוי כו' לשיטתו אולי שלבני התובע עושה הספק כו' דלמא ס"ל כלאחם שסתר הרא"ש דבריה' שהיו סוברי' שגסו בורה לו אחר הנבחר יספק בזכות אוחו שביררו ואע"פי שב"ד לא היה בדרך זה בורה עשה עלמו כנבחר התובע ורעה לאחיו כשברת אוחם שדבריהם אחרים ועוד דלעיקרא דדינא פירכא שכבר ביררו שאין כאן הכחשה ואין כאן ספק פסולים אלא ודלוי פסולים:

ומ"ש כיון שאלו המעידים על כשרותו הם בני עירו והיו בקיאים למעכשו יותר מאלו הפוסלים והם ראשי הקהל והב"ד של הקהל עמהם עומדים ותמיהם על מה שפסלו את זה לוי יתעדים שפסלו לא פירשו בזה היו פוסלי' בפרט בדבר ידוע אלא דרך כלל אמרו שהיה פסול או בעל עבירה גם דברים אלו גשנו כמה פעמים והשבנו עליהם ומ"ש כפי דברי ראונו התובע הלאי עולבנא דדייני שמאמין דברי התובע והושר את הדין:

ומ"ש וכמו שזכרנו מספק דין שאינו מוכיר פסולס כבר השבנו על זה ומ"ש וכל שכן כי מה שכת' הרמב"ם ספק פסול ואין מוטיאין ממון א' הוא שפסלו את שיהיה וכו' עדים הכחיסום וב"ד מהשני עדים שהעידו לא פסלו אלא א' מהם ונשאר יסודם בכשרותו להיבינו שבועה והשני בספק כבר ביררו כי עדין הוא פסול ודלוי ומ"ש וגם כי כתבו המפרשים דאוקי ממונה בחוקק מאריה כו' הכל קרוב לומר דמודו דאוקי ממונה בחוקק כשרות א"מא כו' גם פה אולי לשיטתיהם ליפות כה התובע להפוקי ממונה בעשות קרוב לומר כו': ומ"ש כמו בשתי כתי' עדים המכחיסות כו' לא דמו אפי' כאלולה לרגא ומ"ש כשמתקבל כבר עדותו בכשרות כו' מה לו אם יתקבל אם לח"כ העידו עליו שהיה

סימן בב

ג'ל ענין גדולי שנת השמיטה בקרקע גוי ולקחם ישראל קודם מירוח
מירוח כמורה"ל מה פירשתי ז"ל

נשאל: שאל מעמדי על ענין גדולי שנת השמיטה בקרקע גוי ולקחם ישראל קודם מירוח ומירוחם אם הייבום במעשרות נשאר שנים שמעשרים הלוקח מן הגוי ונתמרח ביד ישראל מדרבנן כיון שהם אינם מפקירים שדותיהם בשנת השמיטה או דילמא כיון שמלות שביעית הוציא קרקע לישראל בא"י אין בה חיוב מעשרות כלל והיתה להם תשובתי כי אין שום חיוב בא"י

מעשרות בשנת השמיטה אפי' מהלקוח מיד גוי קודם מירוח ומירוחו ישראל מכמה פנים: ראשונה כי מן התורה אין חיוב כלל בשנת השמיטה במעשרות דכתיב בשנת השמיטה ולאכלו אבינו עמך ויחרס תאכל הית השדה הקיש אדם להיות מה היה לזכות מן הראוי לה שלא מן המעשר כשביעית אף אדם לזכות מן הראוי לו שלא מן המעשר כשביעית וכיון דמדאורייתא אין שום חיוב לישראל בשנת השמיטה גם לגויים אין שום חיוב אפי' מדרבנן דלא נחייבו פירות קרקע גוי אלא במידי דאי הוה לישראל הוה חיוב אי מדאורייתא אי מדרבנא אבל כמה שאין שום עיקר איסור לישראל לא מדאורייתא ולא מדרבנן כ"ש דמגוי אין שום חיוב אפי' דרבנן דלא יהא חומר גוי מישראל ואי משום דמירוחו ביד ישראל הוה מירוח ישראל פירות קרקעו ממש לא מחייב דהוי שנת השמיטה כ"ש מירוח פירות הגדלים בקרקע גוי דמהיכא תיתי חיוביהו אין שום חיוב בשנת השמיטה וכן פסקו כל הפוסקים ז"ל סתם שנת השמיטה נולה הפקר אין בה שום חיוב לא תרומות ולא מעשרות כלל לא ראשון ולא שני ולא מעשר עני יאם איחא דפירות קרקע גוי שמירחם ישראל בא"י הייבום במעשרות למה להו למסתח ואם תתקש לומר כי לא פטרה תורה ממעשרות אלא מה שהוה הפקר שהם פירות ישראל אבל פירות גוי שאינו מפקירם יהיו חיובי' לא היא דאע"פ ישראל שגדר כרמו ולא הפקירה בשנת השמיטה יתחייב במעשר הוה רחמנא אפקרה לארעיה לעניים ועשירים ולכך אין שום חיוב מעשר כ"ש דגוי: ומלאתי אין לי משנה וברייתא ותוספתא וירושלמי שנראה בפי' שאין שום חיוב בשנת השמיטה במעשרות אפי' כמה שגדר בקרקע גוי ומירוחו ישראל:

מהנחתי' במסכת ידים על מחלוקת רבי ערפון ורבי אלעזר ׀ עוריא על עמון ומואב מה הן כשביעית שרבי

ומ"ש ואני קרוב לחייבו בדיון כבר בררנו סתירת זה ואין כאן מקום לפשרה כי הנחבע פטור לגמרי וכל המחזיר להוציא ממנו שום ממון טועה הוא וכל המחזיק שלא להוציא ממנו שום ממון הוא הדין אמת משפט ולדק ומאחר ששינו מסכימים לדעת אחת על כרחו לכופ ראשו לדעתו ולחחוס בפסק דין שנכתוב לפטור הנחבע:

סימן בא

עמדתי על שני הקוגדריסים דברי המחייב ודברי הפוטרים גם עמדתי על מה שהשיב הח' המחייב על התשובות שהשיב החכ' הפוער ואחר שדקדקתי בדבריהם ובכל ראויהם אני אומר שהפסק פס' הראשונים קיים וישר כאשר הסכימו החכמים הפוטרים כאשר נכתב בקוגדריסים שלהם ואע"ג דאמרין בתלמודא לא חיישין לב"ד טועים וכי דיינא בחר דיינא לא דייקי הני מילי בזמניהם אבל האידנא דייקין ודייקין שכן כתב רבינו יוחס בשם הרשב"א בתשובה (אמר יוסף קארו לא דק ולא אמ' כן הרשב"א אלא בדיון ההוא שהוא זר אבל בשאר דיינים גם בזמן הזה לא דייקי בחר בית דינא וזה פשוט בתשובת הרשב"א שכתבתי בבית יוסף ומה שטען שהדיינים היו יחידים מאחר שקבלום עליהם שם בב"ד לא דייקין בחריהו פו) דהאידנא ללא בקיאי כ"כ בדיון הילכך דייקין בחר בית דינא ואם בזמנו של הרשב"א ככה כ"ש בזמני' וכ"ש בב"ד שהדיינים היו הם יחידים והנה החכם המחייב בדק עד היכא שידו מגעת בכל מה שאפשר לדקדק ולא ראייתו בכל דבריו טעם מספיק לבעל פס' הראשונים וכ"ש בהסכמת שני החכמים הפוטרים וכן אני מסכים לפי שכל מה שכת' הח' המחייב הם השערות ואומדנות ואולי ידוע ללא מפיקין ממונא בגדולה שבאומדנות כי האי דגמל המאחר בין הגמלים כו' ולענין לכופ את החכם המחייב לחחוס בפסק דין הפוטרים אומר אני שאם מיעת החימתו גורמ' לביטול המעשה חייב לחחוס שהתורה אמרה אחרי רבים להטות ואם החימתו אינה מצלת המעשה אין כופין אותו לחחוס כיון שאין החימתו מעלה ומוריד לענין המעשה ולשו' רבינו ירוחם בב"י בס"י ל"ט והל' לע"ד כחצתי

דוד ׀ אפי' ויחיה

בה מעולם והתירוהו שלא במזין ופי' רצונו שמזין ו'ל
 בסוף חלכותו על האו' חוספתה והתירוהו שלא במזין
 מעצמן והדילו לנהוג בה. פתח ולפניה' ממעשר ומשביעי'
 אע"פ שלא נמנו הנמול' להתירה במזין וכשהלכו גוים
 לקרקסיותם שלהן הניחו שוק חלה פירות שביעית ובאו
 ישראל ובזוהם ולא חסרו' משו' שביעית לאחר הביעור
 הא' אם היתה ארץ ישראל היו אוסרים אחר הביעור
 משמע בפירות דפירות גוי כפירות ישראל בשביעית'

ורושלמי פ"ו דשביעית על מחני' דעסין בחלוש
 בסוריא אבל לא במחורב רבי חכי' בעא קומי דרבי
 מנא מהו לעהון את הניו בדרך אמר ליה מחני' שהוא
 אסור דתקן עוסי'ן בחלוש בסוריא אבל לא במחורב הא'
 בדרך אפי' בחלוש אסור משמע דלית בהו דין שביעית
 וכמ"ס והרמב"ם ז"ל על ההיא ברייתא שהבחי' לעיל
 נחב צפ' בהר סיני פי' רש"י ז"ל עליה ונתן עעס לפי'
 רש"י דשמא אין קנין לגוי בדרך ישראל להפקיע דיני
 השביעית ואסרו עליו דישאל עכ"ל' משמע בהדיא
 דפירות גוי בשביעית שנתמרה ע"י ישראל פטורים
 ממעשר דפירות של ישראל ויש להס' כל דיני שביעית
 בביעור כדלמין ק' תראה לע"ד

טרפון גור מעשר עני ורעב"ע גור מעשר עני זה למד
 ממזרים שהוא מעשר עני זה למד מצבל שהוא מעשר
 עני ולמה לא למד אחד מהם ממעשרות ח"י בשנת
 השמיטה מהלקוח ביד גוי בלי מירוח שהוא מעשר עני
 או מעשר עני וד"ס דלא יליף אלא עמון ומואב בקרקע
 ישראל ממזרים או מצבל בקרקע ישראל וזה לא מיימי
 מה שאין שום חיוב בקרק' ישראל שהוא כדרך ישראל
 הא' לפחות הויה סייעת' כל דהוא למד מייחבו או הוי
 מעשר עני או עני בלקוח מן הגוי קודם מירוח שנת
 השמיטה והיתה הכרעה שלישית מרשעה אלא והאי או
 שום חיוב כלל במעשרות ולא תרומות בדרך ישראל
 בשנת השמיטה:

ברייחא בשלמי יבמות גוי שהיה מוכר פירות
 בשוק ולאמר פירות הללו של עדלה הן של געש רבשי
 הן של עוקה הן לא אמר כלום לא תמון אלא להשביע
 תקחו ופרש"י בשם רבותינו של עוקה מפרדם מעוק
 לשמרו שהוא שנת שביעית וקשה ליה להאי פירושא
 דמאי חיבור יש כהן אם עבר זמן הביעור לא שנה מן
 המזומר ול"ס מן המופקר אסור וקודם הזמן אלו ואלו
 מותרים משמע דפירות גוי בלא' בשנת השמיטה אי הוה
 ידעי'ן בודאי שהיה כך כמו שאמרו ליה להס' דין שביעית
 בפירות ישראל ואם יש להס' דין שביעית פשיטא שאין
 להס' שום חיוב מעשרות ופירושו פי' אחר ומייחיה ליה
 בחוס' פי' לולב הגזול דעוקה שם עיר בלא' ופירושה
 משוכחים ואם היה גוי זה בח"ל ומשכחן ואומר מעוק'
 הן אין חוששין לדבריו לעינין שביעית דאין נוהגין בח"ל
 והשתא אפי' הישי' לדבריו שהן אמת אין בהס' שום דין
 פירות שביעית אם הייבום במעשר אלא והאי אין שום
 ד' חיוב מעשר' כדכתבו וד"ס הא' דלא חיישי'ן לדבריו
 דאי הוה חיישי'ן הוה לכו דין שביעית היינו דחיישי'ן שהס'
 פירות ישר' ביד גוי לא הוה דאי הכי אמאי קאמר לא
 אמר כלום דלא תמון זה אלא להשביע תקחו וימא
 דאמר כלום ונאמן אלא דלא חיישי'ן שהס' של ישר' בידו
 אלא שלו הס' ואין בהס' שום דין שביעית אלא והוי
 מדקאמר הכי פירות גוי בלא' בשביעית הס' כפירות
 ישראל ואין חייבי'ן במעשרות כלל והרמב"ם ז"ל נחב פ"ק
 דקדושין משם ר"ה ז"ל דעל כרחיק איירי בקרקע של
 גוי ולא שלקחו מישראל מדקתני בסיפא דהך מחני'
 אבל אם אמר של גוים פ' לקחתי נאמן להחמיר
 דברי ר'

הימפחא דלחכות העיר יאודה ה' יעקב מביית
 גוברין ויעקב בן יעקב מביית גושן על קשרין שהחזיקו

משה דר יובל משרתני וכו'

משה דר יובל משרתני וכו'

סימן ב

שם השנה ו' השנת הא' של חג המצות

תרתיו בלבי בשנת הרל"ב שנת השמיטה שעברה
 למשך ידי בקולמוסי לדעת ביין שנתמרה ע"י ישראל
 וגדל בקרקע גוי בדרך ישראל אם ויהי חייב במעשרות

שכבשו עולי בבל וא"כ לא היה צורך להביא ראיה להכנס
הוא על אפס עצמה שכבשו עולי בבל כיון שהיא בגליל
עצמו והיא מהפרכתה מכל גליל העליון והחתחון והעמק
הוא תחום עבריה וכולם א"כ כבשו עולי בבל כדאמרו
עוד כתב והביא ראיה שפירות הגויים חייבים בביעור
מדברי הר"ם במו"ל והגאונים ז"ל שכתבו דא"כ אע"כ
שלקחה מדינו חייבת במעשרות ושבועות ושבועים
שחוקו בה אין להם חוקה דקרקע אינה נגזלת
ונחתמה ובחוקתיו עומד לעולם וצריך לבאר זה דאע"כ
דמינין למומר דהיינו לקדושת הארץ ועבודתה דאפי'
שהיה צד גוי אסור לחרוש בה ולעבדה אבל לעיני
ביעור לייבא ראיה מוכרח מהכא לא היה דמיון דאסור
עבודת הארץ הוא משום הקדושה עומדת אפי' שהיה
צד גויים הכי נמי לפירו' הגדלים בה בקדושה עומדת
וחייבים בביעור הגע עצמך שלא זרע גוי שדכו ולמחה
ספיחין מאליה חי ארעה בקדושה קיימת משמע
דאסורי לאחר הביעור וה"ה נמי אפי' ארעה דגוי כיון
דארעה בקדושה קיימת דמה לי לעבדה מה לי לקדושה
הפירות כולא חד טעמא הוא דאין לגוי בא"כ להפקיעה
מקדושה ולהכי אסור לעבדה בשביעית ומהאי טעמא
נמי פירות שביעית של גוי נמי אסורי דאין קנין לגוי
בא"כ להפקיע מקדושה וכן כתבו החוס' דטעמא
דאסור לחרוש הוא משום דאין קנין ובשלהי הגויקין ג"כ
כתבו גבי אין עוהרין עם הגוי בשביעית דקשה על מה
שפרש"י ז"ל בפ' ז"ב על אגוסטון אי בתוכה שפירושו
שהוא שכי' גוי אלא פי' ר"ה בקרקע שמקבלים מן
המלך כו' ושמה דמכנת נפשות איכא אס לא יפרע מק
למלך ולהכי היה מכרו רבי ינאי פוקו וזרעו ארנוג'
בשביעית חי נמי קבב' יש קנין לגוי בארץ להפקיע
השביעית ע"כ משמע דלדין דאין עוהרין עם הגוי הוה
משום דאין קנין לגוי להפקיעה בשביעית מקדושה
וא"כ מה לי לעבדה מה לי לקדושה הפירות כיון דאין
קנין לגוי כדאמרו ודברבא קדושה הפירות המורה מחרשת
הקרקע דהרישה לא אסורה אלא מדרבנן ואפי"ה אסורה
בקרקע גוי דאין קנין לגוי להפקיע כדאמרו כ"ש קדושת
הפירות ואיסורן לאחר הביעור דהוי"א מדאורייתא
דפשיעא דאין קנין לגוי בארץ ישראל להפקיעה מקדושה
לפירות שביעית כדאמרו:

וכה שביעית מהחוספתא דאין מוכרין ולא לוקחין
מן הגוי ומן המזי פירות שביעית דמשמע דפירות גוי
חייבים בביעור לא מוכחה דהתם מייחוי לה עלה דהביא
דאין מוכרין לחסוד על שביעית פירות שביעית דאסור

כשאר השנים או לא כי המנהג לא היה פשוט בא"י זה
הומר בכה וזה אומר בכה ורובם לא היו מויראין
מעשרות וכמו שבהלכה רופפת נלך אחר המנהג ק
במנהג רופף נלך אחר ההלכה ובזהייתי מחפש על ההלכ'
מלאחי ראיות מכל אבקה רובל לפי מיעוט השגתי
לפטור ממעשרות כל הגדל בא"י בקרקע גויים אפי'
נחתמה ע"י ישראל ממשנה וברייתא ירושלמי וחוספתא'
ואגב ריהטא כתבתי אז שחייבים ג"כ בביעור דהא
בהא חילא אלא שמעתי את ידי מלהארץ בענין ועכשיו
שהגיעו השי"ח וקיימנו לזה שנת השמיטה של שנת
הר"ע ל"ל היתה נוסף בידו לחזור ולכתוב ענין הביעור
ואגב אורחיה נלמד על ענין המעשרות והעירתי לעת
מאת קוגרדיס אהר שראיתי מיוחס להכנס כמוהר"ר
שלמה סיריליו שכתב שגראה לו היתה פירות שביעית
הגדלים בקרקע גויים חייבים בביעור ולהיות הדבר
פשוט בעיני כבודו לא הרחיק להביא ראיות כל האורך
להכריח הענין וגם קצת ראיות לא החווירו אליו ולכן
אלך לחט על מכתבו להורות אזהרה מראיותיו וכשר ואח"כ
אכתוב מה שזדמן לפני מהראיות בשמטה שעברה ומה
ששמע ממני ונתחדש לי עתה בשמטה הזאת כהב
החכם הוא תחלה הקדושה עורה לא בעלה כדמונה
היה דהחיר רבי בית שאן על מדות רבי יוסעף ו'
חמיו של רבי עקיבא שלא כבשו עולי בבל ומשמע דכי
כבשו חייבת במעשר דקדושה עורה לא בעלה
ומשמעיתיה הא דאמר רבי שמעון ו' אליקים החס'
בשביעית נוסף דהרבה כרנים כבשו עולי תלמי ואל'
כבשו עולי בבל והניחו כדו שסמכו עליהם עניינים
בשביעית משמע בהדיא דתחום שכבשו עולי בבל לא
נחל לאחר שביעית בלא ביעור וזה נעבד בשביעית
וכמו שכתב הרמב"ם במקומות הרמוזים בקונטרס הו"א'
עוד כתב בגליל העליון מוכה בה יוסף ו' גוריון דמלה
היה כבוש לעוני בבל ולא היה צורך להביא ראיה
מספרים חזונים דמשה שלימה היה בפ"ט בשביעית שנת
ארתות לביעור יחודה יעבר הירק והגליל וג' ארנות
לכא לא גליל העליון והחתחון והעמק כו' ופשיעא דארעה
שכבשו עולי בבל הוא דמי תנא דמי כבשו עולי
מגיים וזה עולי בבל הא תנן לעיל פ"ו הנחל לאחר
הביעור ויעקבה דא"כ הוי תלת אפרתי ייבאו ולענין בתי
ערי חומה נמי תנן בסוף ערכין גמלא וגדור והרד
וחנא גמלא בגליל וגדור בעבר הירדן והרד ביהודה
וחנא התם למה תנן אלו כשעלו בני הגולה מלאו אלו
וקדושו שמעו בהדיא דהיי תלת ארנא' הן עיקר א"י

למסור בידם דמי שביעית שמה לא יאכל אוחס בקדושת שביעית ובחר הכי מייחי החס בחוספפתא הא דאין מוכרין ואין לוקחין מן הגוי ומן הכותי פירות שביעית והמער לאיירי בפירות שביעית דישרא' ביד גוי דומיא דאין מוכרין דהוי פירות שביעית של קרקע ישראל וטעמא דאין לוקחין דמוסר דמי שביעית ביד גוי ומלשון הרב ז"ל נמי דכתב דמה שורע הגוי בקרקעו מותר שלא נלטו על השביעית כדי שגזור עליהם בישראל לליכא הוכחא לומר דמשמע דמוסר ספיחים הוא דמקלין שלא נלטוהו שלא לרוע הא לעין קדושת הפירות בקדושתן הן עומדין ומייביס בביעור:

והירושלמי שהביא נר בודאי שם ממנו הכרה שפירות שגדלו בקרק' הגוי בא"י שחייבי' בביעור דבמקום דלא חשיד ארעילה אחר הביעור קאמר דמותר לסייען אבל אי חשידי לאכול ממה שורעו אסור לסייען כמה שלקחו מן הסירקי משמע דאי אכלי ליה אחר הביעור אסור אף על גב דהוי מקרקע הסירקי דאין סברא לומר דאיירי בפירות שביעית שגדלו בקרקע ישראל והס ביד הסירקי:

ומה שהביא מרבי יוסי בר הנינא דאמר לפוגא שמעיה פוק אזור לי פרי שלש שנים ערב שביעית ושביעית ומולאי שביעית כדליחא בכוף פ' הספיה אפשר דמאי דקאמר פוק אזור לי פרי מפירותיו הוא דקאמר ליה שישמור ויאזור אוחס לשלש השנים דאי לקבוצ הוב ליה למימר פוק קני לי פירות לשלש שנים ואזור אוחס ואפילו חימא שהיה קונה אוחס אפשר שמישאל היה קונה שרוב שדות העיר היו של ישראל ולא ימלא לקבוצ מניס אח"ך אבל פשיטא דמילתא הכי משמע דאפי' פירות שביעית דגוי חייבים בביעור ולהכי היה אומר אזור לי פרי שלש שנים וגם מה שהביא מר"ן ו' לוי דאזל מצי גוברין ללוד בנין מהכי דתן החס אס דאס חשוב הוא הרי זה לא ירחיק במרחק שהוסק בקש וחבן של שביעית והיה הולך במקום אחר כדי שלא יסיקוהו בשבילו ליגא מהכא ראייה דמרחק של ישראל שהוסק בחבן וקש של ישראל הוא:

עוד כתב דכיון גדולוי קרקע של גוים קדושים הם לענין מעשר הכי נמי בשביעית' והא ודאי סברא היא דכיון דלא פקעה קדושתה ביד גוי לענין מעשרות הכי נמי לענין קדושת פירות שביעית דאע"ג דלענין מעשרות בעין מירוח של"י ישראל הוה גזרת הכתוב הוא דנגך ולא דיגונו של גוי אבל פירות שביעית קדישי ממילא דקדושת הארץ לא פקעא ביד גוי דאין קנין לגוי בא"י

ועוד כתב דכיון גדולוי קרקע של גוים קדושים הם לענין מעשר הכי נמי בשביעית' והא ודאי סברא היא דכיון דלא פקעה קדושתה ביד גוי לענין מעשרות הכי נמי לענין קדושת פירות שביעית דאע"ג דלענין מעשרות בעין מירוח של"י ישראל הוה גזרת הכתוב הוא דנגך ולא דיגונו של גוי אבל פירות שביעית קדישי ממילא דקדושת הארץ לא פקעא ביד גוי דאין קנין לגוי בא"י

עוד כתב דכיון גדולוי קרקע של גוים קדושים הם לענין מעשר הכי נמי בשביעית' והא ודאי סברא היא דכיון דלא פקעה קדושתה ביד גוי לענין מעשרות הכי נמי לענין קדושת פירות שביעית דאע"ג דלענין מעשרות בעין מירוח של"י ישראל הוה גזרת הכתוב הוא דנגך ולא דיגונו של גוי אבל פירות שביעית קדישי ממילא דקדושת הארץ לא פקעא ביד גוי דאין קנין לגוי בא"י

ועוד כתב דכיון גדולוי קרקע של גוים קדושים הם לענין מעשר הכי נמי בשביעית' והא ודאי סברא היא דכיון דלא פקעה קדושתה ביד גוי לענין מעשרות הכי נמי לענין קדושת פירות שביעית דאע"ג דלענין מעשרות בעין מירוח של"י ישראל הוה גזרת הכתוב הוא דנגך ולא דיגונו של גוי אבל פירות שביעית קדישי ממילא דקדושת הארץ לא פקעא ביד גוי דאין קנין לגוי בא"י

Awkoth Rouchl.

בשוק ואמר של ערלה הן של עוקן הן של נטע רבעי הן אינו נאמן דלהשביה מקחו ואמר הן אלא דערלה נוקבת בשל גוים ואין לומר דליירי בשלקמן מישראל דקתני בסיפא דהך מחזי אבל אם אמר מאי פ' לקהלים נאמן להחזיר דברי ר' מכלל דרישא איירי כשגדלו בשלו עכ"ל הרי מבואר שפירות שביעית שגדלו בקרקע של גוי בארץ ישראל הם הייבוס בביעור מדאמר ללא אחר כלום דלהשביה מקחו אמר הן ומרישא דברייתא נמי משמע דפירות שגדלו בקרקע שלו הן דאי חיישין להכי דלקמן מישראל לעולם פירות שגדלו בקרקע גוי לא יהיו חייבוס בביעור אמאי קאמר ללא אחר כלום דלהשביה מקחו אמר הן ניימא דנאמן שהם פירות של שנת שביעית אלא שלו הם ואינם של קרקע ישראל אלא מדקאמר ללא אחר כלום משמע דאפילו בפירות שגדלו בקרקע שלו חייבוס בביעור:

דרי מבואר שפירות שמוכר גוי זה גדלו בקרקע שלו כמו שהכריחו ר"ח והרא"ש ז"ל ואפ"ה אצטריכין למימר ללא אחר כלום דאי אחר כלום הוו אסורים משום שביעית והא דלא איירי ר"ח ז"ל רחיה מהכא נמי דשביעית נוקבת בשל גוי היינו משום דלא איירי ר"ח לא במאי דאסור הוה לארץ כמו בארץ והם ערלה ונטע רבעי ועוד דערל' ונטע רבעי הם מפורשים דברייתא ושביעית אינו מפורש אלא עויקת ויש פירו' אחר של עויקת שהוא שם עיר כדפי' מכל אילין משמע דרש"י ורבותיו ור"ח והרא"ש ז"ל מלכו סבורא להו דפירות שביעית שגדלו בקרקע של גוי דארץ ישראל חייבוס בביעור והרמב"ם ז"ל כתב פ"א מתרומות גוי שקיה קרקע בארץ ישראל לא הפקיעה מן המטות אלא הרי היא בקדושת' משמע דלכל מטות הנהגות בארץ ישראל לא הפקיע' קנין הגוי לא שגא שביעית לא שגא תרומות ומעשרות וכן כתב בסמוך ויש קנין לגוי בסורייא להפקיע מן המעשרות ומן השביעית כמו שכתבאר משמע דבארץ ישראל אין קנין להפקיע מן השביעית ומה שכת' בפ"ד גוי שקיה קרקע בארץ ישראל חרעה בשביעית פירוהו מותרין כחז עליה הרב בעל כפתור ופרח חימא על זה כו' גם נ' אח"כ כתב שעל הרב ז"ל יש לו להאמין אף על שמאל שהיא ימין:

גם הרמב"ן ז"ל בפירוט החורה פרש בהר סיני הביא דברייתא זו להוכיח שאסור ליקח מן המעומר בשביעית וכתב ח"ל וכו' שאמר גוי שהיה מוכר פירותיו בשוק ואמר של ערלה הן כו' פרש"י ז"ל בשם הראשונים גוים והביא רחיה דברייתא זו גוי שהיה מוכר פירות

בה מעולם שהיה של ארץ ישראל וחייבת במעשר ושביעית והחורה שלא בזמן מעלתן התחילו ליהוג בה היתר ולפוטרה ממעשר ושביעית אפי' שלא נמנו הכמים להחירה בזמן וצאו ישראל וצווס ולא אסרוס משום שביעית לאחר הביעור הא קמן דמשום שהתחילו ליהוג בה היתר ולפוטרה ממעשרות ומשביעית' צונו פירות הגוי שמאלו בשוק ולא אסרוס משום שביעית לאחר הביעור הא אם היו נמיס כמו שנתנו רח"כ בפ"ד זקנים והחירות שיהיו הכל נכנסים בחובה ולא יהיה בה עומאה משום ארץ עממים שארץ ישראל שהחיקו בה היה כמו שהעידו לא היו צווסים הפירות שהגיעו בשוק והיו אסורים לאחר הביעור' כמו שאמרו הגוים בהורחם צונו ולך אלל הנמים שמה החירו להם חורים פירות שביעית היו אסורים אחר הביעור והמא כבר עבר אז שעח הביעור ולהכי אמרו שמה החירו להם חורים ובחוספתא דדמאי נמי תניא המסלח ביד גוי הרי זה חושש משום מעשרות ומשום שביעית מפני שהם בחזקת המשחרר משמע שפירות של גוים הם באיסור שביעית ח"ע"ג דלויאל למיכתב חושש משום שביעית פירות של ביד הגוי:

עוד מלאחי הדבר יותר מבואר בשלהי יבמות גוי שהיה מוכר פירות בשוק ואמר פירות של ערלה הן של עויקת-הן של נטע רבעי הן לא אחר כלום שלא נתכוון אלא להשביה את מקחו ופרש"י ז"ל בשם רבותיו שגא עויקת מפרדס מעוק וגדר לו סביב לשומריו והיא שנת שביעית וכחז דקשיא ליה על פי' זה דמה איסור יש כאן אם עבר ומן הביעור לא שגא מן המופקר ולא שגא מן המסומר אסורים וקודם ומן הביעור אלו ואלו מותרין ולכן פי' דעויקת שם עיר בארץ ישראל ופירוהויה משובחים וגוי זה בחובה לארץ משבחה ואומר שמעויקת הביאס אין חוששין לו דלהשביה מקחו הוא דקאמר הכי משמע לפי' רבותיו של רש"י ז"ל דלא אחר כלו' לאוסרם על כך משום דלהשביה מקחו אמר הן דפירות פירדס המומר עיבים מכל הפקר סיד הכל מחשמתין בהם וקשו להו ידים הא אם היינו מאמינים שאמת אמר שהיה של פרדס מעוק בשביעית היו אסורים ורש"י ז"ל נמי הכי סבורא ליה אלא דקשיא ליה מאי שגא שגא שגור ממופקר לעין שביעית' אפי' הוא מקרקע גוי דברייתא גוי שהיה מוכר פירות בשוק כו' ור"ח פירש כפי' ראשון פרק לולב הגזול ובסוף פ"ק דקדו' כתב הרא"ש ז"ל בשם ר"ח ז"ל דערלה וכלהו ונטע רבעי נוקבת בשל גוים והביא רחיה דברייתא זו גוי שהיה מוכר פירות

הגויס ממוזין על השביעית כדי שגזור עליהם על"ד הנה שבעל הספר כתב כגון הלכתה בלא טעמא והמניה כתב הלכתה בטעמא דשבת הארץ וקדושתה דנתיב בקרא לא הופקע בקנין הגוי וה"כ מה שרע הגוי בקרקעו בלא"ה בשביעית אסור ולכן אנו חייבים לנהוג כדברי רוב החכמים הראשונים כ"ס בהם הממירים והרובה להחמיר ירוש נס לדברי האומר שהי"בם במעשר ויזעזעו בשנת הביעור כמ"ס בהוספתא דתמלי בעם הארץ שיהיה מבור פירות בשביעית ואמר כל ערב שביעית יין חייבים במעשר וחייבים בביעור. כתב בעל נפתור ופרה ז"ל כפי מה שגמתי בנתיבת יד כתב בעל התרומה ז"ל גם קדושת עורה בזמן הזה בעלה ולינו חייב מן התורה נכפדים תרומה ומעשר ע"כ. עוד כתב ז"ל מה שכתב הרמב"ם ז"ל שלא גזרו עג הספיחים ודלוי הוא ספיחי ישראל בקדושת עורה אסורין משום גזירה ודלשיל חבל לזרע אסור מן התורה ודלשיל והגויס הגויס ממוזין על השביעית ומש"ל הכי אין לנו לגזור עליהם ולאסור ספיהם חבל מה שהוא אסור מן התורה מפני שבת הארץ וקדושתה לא הופקע אותו האיסור בקנינה מטעם דלון קנין לגוי בלא"ה להפקיע מידי מעשר ושביעית שהרי אינם חייבים במעשר ואפי"ה פירווחים חייבים הכי נמי אינם חייבים בשביעית חבל בפירווחים נהוג שביעית ה"כ מה שרע הגוי בקרקעו בלא"ה מקדושה שהיה בשביעית אסור חבל ספיחים מותרין ולזה לא מלא הרמב"ם ז"ל החר לפירות הגוי בשביעית אלא משום דהגוייס אינם ממוזין על השביעית דלא"ה ליכתוב פירוח גוי בשביעית מותרין וליסתוק ע"כ:

עוד מלאתי בקומדי"ים יסן ולענין שביעית מחכרין בשביעית ואף לרבינו שמסון ז"ל שפי' פירות הגוי כן לריכין ביצור מ"מ שחר קדושה שביעית נהוג בהם כי ז"ל ב"ע ממכנת שביעית אפילו למחר דלחר ספיהן מדרבנן לא מהצטר כלל נאסור ספיחים של גוי דמה ראו החכמים לחוקרם ע"כ משום דלוי שריה לכו הייסוק שמה יורע ויאלכל ויחמר מהיוהן עלו וכדחיהה בכתב דוכתי הכי מילי בישראל דאסור לו לזרע בשביעית חבל בספיחין של גוי לא שייך למיזור ואפי"ה בביעור לא מהייבי אפי"ה דיש כגון קדושת שביעית כדמוכ בדוכתי טובה איסורא ודלוי הוא דלא פקע חלא ביצור הדבר חלוי במזון להפקיע ולהלק לעיניים או אפי"ה לעינים לרבי יוסי לא מצי למימר קא אחינא מנה גברא דלא מצי לאישתעווי דינא כהדיה כלאסחנן בשליה פ"ק דבכורות גבי לוקח טבלים כו' עכ"ל רבינו שמסון אהן ז"ל:

היינו מלמדיים לו הוה אסור ליקח ממנו בעיר שרובה ישראל שמה הוא אריס לישרי ומשמר לו שדכו או חוששין שמה משל ישראל ליקט ומכר או שהפירות של ישראל ומכר על ידו או שמה אין קנין לגוי בהרץ ישראל להפקיע דמי לשביעית וגזרו עליו דישארל על"ל הרי שכתב הרב ז"ל דשמה אין קנין לגוי בהרץ ישרי להפקיע דמי השביעית משום דלא הביא בבייתא זו חנה חוב דמי ישראל להטות שאסור ליקח אפי' אסור מן החשימה גררל להטות הגוי הוה שמה הוא אריס לישראל כו' של ישרי פירות הגוי הוה שמה הוא אריס לישראל כו' דולאי הפירות אסורים משום שביעית או שמה אין קנין לגוי כו' דלאו למפקק הלכתה אלא ולהכי נחבה כמחפיק ועוד אפשר לומר דלא מספקא ליה להרמב"ם ז"ל אי פירות שביעית של גוי הייבן בשביעית או לא אלא הכי קאמר דאם היו מלמדיים לו הוה אסור ליקח ממנו שמה הוא אריס לישראל או שמה של ישראל ליקח ומכר או שמה משום דלון קנין לגוי בהרץ ישראל להפקיע דמי השביעית וגזרו עליו בישראל דפשיטא ליה דלון קנין לגוי בהרץ ישראל להפקיע דמי השביעית וגזרו עליו בישראל אלא שכתב דשמה פירותיו משם של גוי הם ולון בישראל אי שמה של ישראל הן וכלל גוינא אסירי אם היו מלמדיים לו וגם הם הוא מחפיק הכי רש"י ורבותיו ור"ת וברא"ש ז"ל כדברי דליירי בפירות שדלו בקרקע של גוי ואפילו הכי היו אסורים אחר הביעור אם היו מלמדיים לו והם בפירוש פסוקי התורה כתבו הרב ז"ל דמסתפק נשהיה נותב לענין הדין הוה פוסק נחום דלון קנין לגוי להפקיע דמי שביעית בסוף פרק הניזקין כדפירשנו:

יבשה הברו לירושלים חובב"ה בשנת הרל"ה מלאתי ביד החכם השלם הר' לוי י' הביב ספר נכחתי ופרח שמדבר דביני א"י והכפתי ומלאתי סס פ' מ"ו כתוב ז"ל מי שלא של עליו חוב שביעית כמו הגוי פירותיו הם בחיוב תרומה ומעשרות וה"כ עכשיו בלא"ה שרוב פירותינו משל גויס הם דגון הוא שיהא נהוג בהם דין במחנות ושביעית אלא שמעשר שני יהיה מעשר עני לא שני משום עניים כמעט עמון ומואב שאמר בפירות הגויס אין בהם דין שביעית הוו לכו בשביעית כפירות עמון ומואב שמפרישי המחנות על הסדר ע"כ הלשון שהעתיקתי מהחבור הו' נתיבת יד ומלאתי כתוב סס הגו"ה על זה וז"ל הימלא אמאי מותרים דמה שהוא אסור מן התורה מפני שבת הארץ וקדושתה לא הופקע בקנין הגוי וה"כ מה שרע הגוי בקרקעו בלא"ה בשביעית אסור חבל ספיהו דלא אסירי אלא משום גזירה מותרין דלון